

15

Pohjola-konsernin osavuosisikatsaus 1.1.–30.9.2015

- Konsernin tulos ennen veroja oli 531 miljoonaa euroa (467) ja tulos ennen veroja käyvin arvoon 392 miljoonaa euroa (519). Oman pääoman tuotto oli 16,4 % (15,5).
- Ydinvakavaraisuus (CET1) oli 13,7 % (12,4) tavoitteen ollessa 15 %.
- Pankkitoiminnan tulos parani 5 % ja oli 259 miljoonaa euroa (248). Luottokanta kasvoi 8 % vuodenvaihteesta 16,1 miljardiin euroon (14,9) ja vuodessa 10 %. Tulokseen sisältyi saamisten arvonalentumisia 19 miljoonaa euroa (18).
- Vahinkovakuutuksen tulos kasvoi 18 % 225 miljoonaan euroon (191). Operatiivinen yhdistetty kulusuhde oli 86,3 (89,4). Sijoitustoiminnan tuotot käyvin arvoon olivat 1,0 % (4,9).
- Muun toiminnan tulos parani vertailukaudesta sijoitustoiminnan nettotuottojen kasvun ja muun toiminnan kulujen vähenemisen johdosta.
- Varallisuudenhoidon tulos pysyi vertailukauden tasolla. Hallinnoitavat asiakasvarat kasvoivat vuodessa 6 % ja katsauskaudella 2 % ja olivat 44,0 miljardia euroa (43,3).
- Muutos näkymiin: Konsernin jatkuvien toimintojen tuloksen ennen veroja odotetaan vuonna 2015 olevan parempi kuin vuonna 2014 (aiemmin: samaa tasoa tai parempi kuin vuonna 2014). Näkymät ovat kokonaisuudessaan kohdassa 'Loppuvuoden näkymät'.

Tulos ennen veroja, milj. €	1–9/2015	1–9/2014	Muutos, %	2014
Pankkitoiminta	259	248	5	303
Vahinkovakuutus	225	191	18	223
Muu toiminta	28	9		20
Varallisuudenhoito	19	20	-5	38
Konserni yhteensä	531	467	14	584
Käyvän arvon rahaston muutos	-139	52		79
Tulos ennen veroja käyvin arvoon	392	519	-24	663
Oma pääoma/osake, €	10,99	10,06		10,38
Henkilöstö keskimäärin	2 461	2 579		2 563

Yllä olevan taulukon luvut kuvaavat Pohjola-konsernia kokonaisuutena ilman jakoa ns. jatkuviin ja lopetettuihin toimintoihin. Tuloksen vertailulukuna on käytetty vuoden 2014 vastaavien jaksojen lukuja. Tase- ja muiden poikkileikkaustyyppisten erien vertailulukuna on käytetty vuoden 2014 lopun tilannetta, ellei toisin mainita.

Taloudelliset tavoitteet	1–9/2015	1–9/2014	Tavoite	2014
Oman pääoman tuotto, %	16,4	15,5	13	14,3
Ydinvakavaraisuus (CET1), % *)	13,7	12,0	15	12,4
Pankkitoiminnan operatiivinen kulu–tuotto-suhde, %	27	31	< 35	33
Vahinkovakuutuksen operatiivinen yhdistetty kulusuhde, % **)	86,3	89,4	< 92	89,4
Vahinkovakuutuksen operatiivinen liikekulusuhde, %	17,4	17,4	18	18,4
Vahinkovakuutuksen solvenssisuhde (Solvenssi II), % ***)	152,0	137,5	120	117,3
Varallisuudenhoidon operatiivinen kulu–tuotto-suhde, %	53	49	< 45	42
Kokonaiskulut v. 2015 samalla tasolla kuin 2012 lopussa	362	448	514****)	531
Vähintään kahdelta luottoluokittajalta AA-tasoinen luokitus tai luottoluokitukset vähintään pääkilpailijoiden tasolla	2	2	2	2
Osinkosuhde vähintään 50 % tilikauden tuloksesta edellyttäen, että CET1-vakavaraisuus on 15 %. Osinkosuhde on 30 % tilikauden tuloksesta kunnes CET1 15 % on saavutettu.			≥ 50 (30)	30

*) Operatiiviset tunnusluvut eivät sisällä laskuperustemuutoksia eivätkä yrityskaupassa syntyneiden aineettomien hyödykkeiden poistoja.

***) Vertailukauden tunnuslukua on muutettu vastaamaan vuoden 2015 alusta sovellettua diskonttokoron muutoksen käsittelyä.

****) Luku esitetty ilman siirtymäsäännösten vaikutusta.

*****) Vuoden 2012 kulutavoitteen määrä on oikaistu vastaamaan 1.1.2015 alkaen sovellettua laatimisperiaatteen muutosta (ks. Liite 1 Laatimisperiaatteet).

Pohjola-konsernin osavuosisikatsaus 1.1.–30.9.2015

Sisällysluettelo

Toimintaympäristö.....	3
Konsernin tulosanalyysi	4
Konsernin riskiasema.....	6
Konsernin vakavaraisuus	8
Pohjolan tehostamisohjelma	9
Liiketoimintasegmenttien tulos	10
Jatkuvat toiminnot	10
Pankkitoiminta.....	10
Vahinkovakuutus.....	12
Muu toiminta	14
Liiketoimintasegmenttien tulos – Lopetetut toiminnot.....	15
Varallisuudenhoito.....	15
Henkilöstö ja palkitseminen.....	16
Konsernin rakennejärjestelyt.....	16
Välitystuomio Pohjolan vähemmistöosakkaita koskevassa lunastusmenettelyssä	16
Loppuvuoden näkymät.....	16
Katsauskauden jälkeiset tapahtumat.....	17
Konsernin tuloslaskelma	18
Konsernin laaja tuloslaskelma.....	18
Konsernin tase	19
Konsernin oman pääoman muutoslaskelma	20
Konsernin rahavirtalaskelma.....	21
Segmenttikohtaiset tiedot.....	22
Liitetiedot.....	25
Laatimisperiaatteet.....	25
Konsernin tunnuslukujen laskentakaavat.....	26

Toimintaympäristö

Maailmantalouden kasvu oli edelleen vaisua kesällä. Kiinassa osakekurssit laskivat jyrkästi ja talouskasvu hidastui. Heilunta kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla lisääntyi ja maailmantalouden näkymät heikkenivät. Euroalueella luottamus talouteen pysyi vakaana, ja talouskasvu jatkui maltillisena.

Euroopan keskuspankki osti kolmannella neljänneksellä edelleen joukkolainoja osto-ohjelmansa mukaisesti. Laajennetun osto-ohjelman puitteissa EKP ostaa arvopapereita 60 miljardilla eurolla kuukaudessa vähintään syyskuuhun 2016 asti.

Euribor-korot ja korko-odotukset laskivat hieman. Yhden ja kolmen kuukauden euribor-korot olivat negatiivisia. Kreikalle myönnettiin uusi tukipaketti ja tilanne Kreikan rahoitusmarkkinoilla vakautui. Sijoittajien luottamus muiden reunamaiden valtionlainoihin säilyi hyvänä.

Suomen talouskehitys pysyi heikkona kolmannella neljänneksellä. Työttömyys nousi edelleen viime vuoteen nähden ja kuluttajien luottamus heikkeni. Viennin ja teollisuustuotannon vaisu kehitys jatkui. Myönteistä oli teollisuuden saamien tilausten kasvu.

Euroalueen talous kasvaa tänä vuonna hieman viime vuotta nopeammin. Maailmantalouden kasvu jää hieman viime vuotta vaimeammaksi, eikä merkittävää elpymistä ole näköpiirissä. Suomessa talouskasvu on vähäistä. Inflaatio pysyy hyvin matalana samoin kuin korkotasoa.

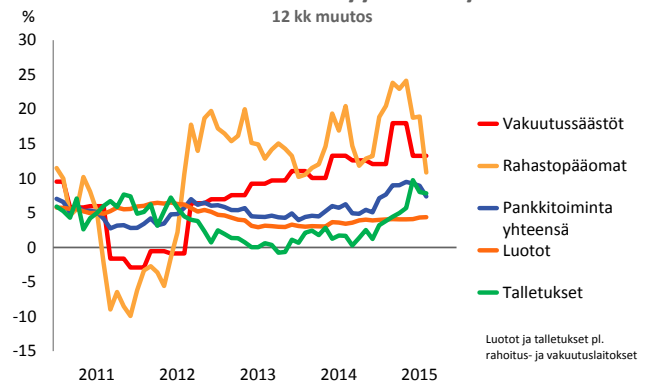
Pankkien kotitalousluottokanta kasvoi kolmannella neljänneksellä noin kaksi prosenttia edellisestä vuodesta. Uusia asuntoluottoja nostettiin euromääräisesti yhtä paljon kuin vuotta aiemmin. Yritysten ja asuntoyhteisöjen luottokanta kasvoi seitsemän prosentin vuosivauhtia. Kotitalouksien luotonkysynnän odotetaan jatkuvan vilkkaampana kuin viime vuoden vastaavana ajankohtana.

Pankkitalletukset lisääntyivät kahdeksan prosentin vuosivauhtia julkisyhteisöjen ja yritysten talletuskantojen vahvan kasvun myötä. Kotitalouksien talletuskanta sen sijaan pysyi vuoden takaisella tasolla. Määräaikaistalletusten siirtyminen käyttelytilille jatkui.

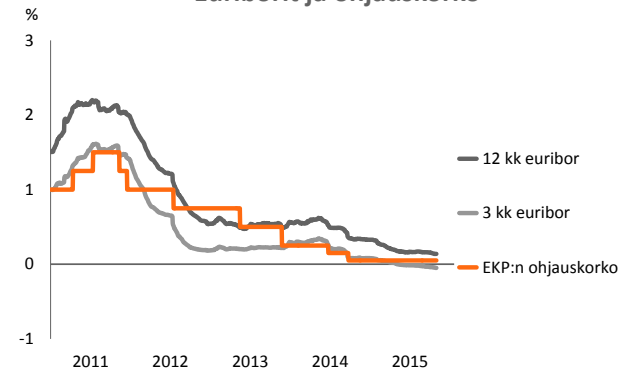
Sijoitusmarkkinoilla epävarmuus lisääntyi kehittyvien talouksien heikentyneiden talousnäkökymien seurauksena. Rahastosäästöt olivat kuitenkin 11 prosenttia korkeammalla tasolla vuoden takaiseen verrattuna. Markkinahuolet laskivat rahastojen nettomerkitöjä. Henkivakuutuksen maksutulon voimakas kasvu hidastui hieman kolmannella neljänneksellä.

Vahinkovakuutusalan maksutulo kasvoi tammi-syyskuussa noin kahden prosentin vuosivauhtia. Lakisääteinen tapaturmavakuuttaminen kuitenkin laski vertailukaudesta hiljentyneen taloudellisen aktiviteetin seurauksena. Korvauskulut laskivat runsaat kaksi prosenttia vertailukaudesta.

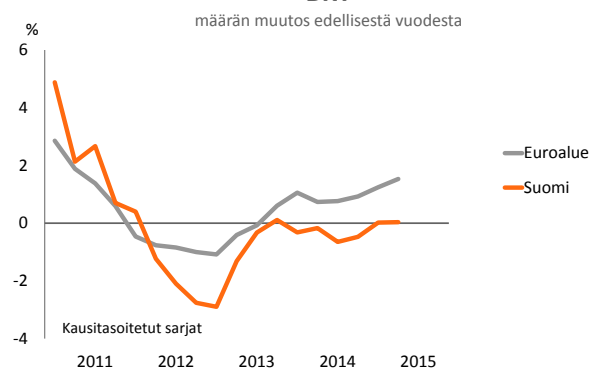
Finanssialan volyymikehitys

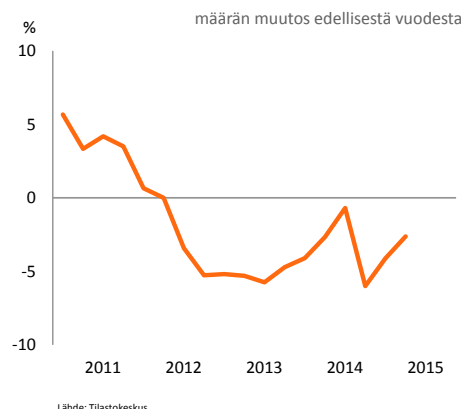
Euriborit ja ohjaukorko

BKT

Investoinnit

Konsernin tulosanalyysi

Milj. €	1–9/2015	1–9/2014**)	Muutos,%	7–9/2015	7–9/2014**)	Muutos,%	2014**)
Jatkuvat toiminnot *)							
Korkokate							
Yrityspankki ja Baltia	204	188	8	69	65	5	255
Markets	-3	22		1	8	-89	28
Muut toiminnot	-37	-18		-14	-11	26	-26
Yhteensä	164	193	-15	56	62	-11	257
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	31	54	-43	11	16	-33	52
Kaupankäynnin nettotuotot	88	75	16	26	23	11	77
Sijoitustoiminnan nettotuotot	63	49	29	14	12	19	64
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot							
Vakuutustoiminnasta	385	340	13	136	78	74	466
Sijoitustoiminnasta	150	149	1	33	77	-58	173
Muista eristä	-32	-35	-8	-10	-11	-13	-46
Yhteensä	503	454	11	158	143	10	593
Liiketoiminnan muut tuotot	21	22	-4	7	8	-11	30
Tuotot yhteensä	870	847	3	272	264	3	1 073
Henkilöstökulut	116	123	-6	34	37	-8	163
ICT-kulut	66	69	-3	22	23	-2	94
Poistot	36	39	-6	12	13	-4	52
Muut kulut	118	150	-21	35	56	-36	191
Kulut yhteensä	337	380	-11	104	129	-19	500
Tulos ennen saamisten arvonalentumisia	533	467	14	167	136	23	574
Saamisten arvonalentumiset	19	18	7	2	10	-82	25
Tulos jatkuvista toiminnoista ennen veroja	514	449	14	166	126	32	548
Lopetetut toiminnot *)							
Varallisuudenhoidon nettotuotot							
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	40	39	2	12	12	-1	64
Osuus osakkuusyriyten tuloksesta	2	1	68	1	0		1
Varallisuudenhoidon muut tuotot ja kulut, netto	-24	-22	9	-8	-7	19	-30
Tulos lopetetuista toiminnoista ennen veroja	18	18	-3	4	5	-19	36
Tulos ennen veroja yhteensä	531	467	14	170	131	30	584
Käyvän arvon rahaston muutos	-139	52		-84	-5		79
Tulos ennen veroja käyvin arvo	392	519	-24	86	126	-32	663

*) OP Osuuskunnan ostotarjouksen toteutumisen seurauksena Pohjola-konsernissa suunnitellaan toteutettavaksi rakennejärjestelyjä, joissa mm. vahinkovakuutus- ja varallisuudenhoitosegmentit siirretään pois Pohjola-konsernista OP Osuuskunnan suoraan omistukseen. Tästä johtuen varallisuudenhoitosegmentti raportoidaan IFRS 5:n mukaisesti tuloksessa lopetettuna toimintona ja taseessa omistajille jaettavana omaisuuserinä ja velkoina. Vahinkovakuutussegmentin rakennejärjestelyn tarkemmasta aikataulusta ei ole tehty päätöstä, joten se raportoidaan tuloksessa jatkuvissa toiminnoissa yhdessä pankkitoiminnan ja muun toiminnan kanssa.

***) Vertailutietoja on oikaistu vastaamaan 1.1.2015 alkaen sovellettua laatimisperiaatteen muutosta (ks. Liite 1 Laatimisperiaatteet).

Tulos tammi–syyskuu

Konsernin tulos ennen veroja kasvoi 64 miljoonalla eurolla ja oli 531 miljoonaa euroa (467). Lopetetut toiminnot mukaan lukien konsernin tuotot kasvoivat 3 prosenttia ja kulut laskivat 11 prosenttia. Saamisten arvonalentumiset olivat 19 miljoonaa euroa (18).

Käyvän arvon rahasto ennen veroja laski 139 miljoonaa euroa vuodenvaihteesta ja oli kauden lopussa 149 miljoonaa euroa positiivinen (288). Tulos ennen veroja käyvin arvo oli 392 miljoonaa euroa (519).

Jatkuvat toiminnot

Jatkuvien toimintojen tulos ennen veroja oli 514 miljoonaa euroa (449). Tuloksen parannus saavutettiin pääasiassa vahinkovakuutuksen nettotuottojen kasvusta sekä kulujen vähentymisestä.

Jatkuvien toimintojen korkokate laski 15 prosenttia Markets-liiketoiminta-alueen ja muiden toimintojen johdosta. Yrityspankkitoiminnan ja Baltian yhteenlaskettu korkokate kasvoi 8 prosenttia luottokannan kasvettua 8 prosenttia vuodenvaihteesta 16,1 miljardiin euroon. Yritysluottokannan keskimarginaali laski katsauskaudella kuudella korkopisteellä 1,38 prosenttiin (1,44).

Kaupankäynnin nettotuotot kasvoivat Markets-liiketoiminta-alueen asiakastuottojen kasvettua.

Muissa toiminnoissa likviditeettireservin korkokatetta laski matalana jatkunut korkotaso, ostettujen joukkolainojen luottoriskimarginaalien kaventuminen sekä tiukentuvaan likviditeettisäätelyyn valmistautuminen.

Palkkiotuotot ja -kulut nettona laskivat ja olivat 31 miljoonaa euroa (54). Nettopalkkiotuottoja laski luotonannon palkkiotuottojen pienentyminen sekä vakuutustoiminnan palkkiokulujen kasvu. Vertailukauden luotonannon palkkiotuottoja kasvatti mm. Pohjolan ostotarjouksen rahoitukseen OP Osuuskunnalle myönnetty rahoituslimiitti.

Sijoitustoiminnan nettotuotot paranivat vertailukaudesta, ja olivat 63 miljoonaa euroa (49). Saamistodistusten myyntivoitot olivat 26 miljoonaa euroa (9) ja osakkeiden myyntivoitot 13 miljoonaa euroa (3). 21 miljoonan euron osinkotuotot (34) olivat pääosin osinkoja OP Ryhmään kuuluilta yhteisöiltä.

Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot olivat 503 miljoonaa euroa (454). Vakuutusmaksutuotot kasvoivat 5 prosenttia ja korvauskulut 1 prosentin. Eläkevastuiden diskonttokoron lasku kasvatti korvauskuluja 48 miljoonaa euroa (62). Tuloslaskelmaan kirjatut sijoitustoiminnan tuotot olivat vertailukauden tasolla. Tuottoihin sisältyi myyntivoittoja 90 miljoonaa euroa (102) ja sijoitusten arvonalentumisia 7 miljoonaa euroa (2). Sijoitustoiminnan tuotot käyvin arvoon olivat 1,0 prosentti (4,9).

Liiketoiminnan muut tuotot olivat 21 miljoonaa euroa ja pysyivät näin edellisvuoden tasolla.

Kokonaiskulut laskivat 43 miljoonaa euroa 337 miljoonaan euroon (380). Henkilöstökulut laskivat 7 miljoonaa euroa vertailukaudesta. Vertailukauden muita kuluja kasvatti 15 miljoonan euron pankkivero ja muut kertaluonteiset erät, jotka olivat yhteensä 14 miljoonaa euroa. Ilman kertaluonteisia eriä kulut laskivat noin 8 prosenttia.

Lopetetut toiminnot

Lopetettujen toimintojen tulos ennen veroja pysyi edellisvuoden tasolla 18 miljoonassa eurossa.

Varallisuudenhoidon palkkiotuotot ja -kulut nettona kasvoivat hieman vertailukaudesta ja olivat 40 miljoonaa euroa (39).

Tulos heinä–syyskuu

Konsernin tulos ennen veroja parani 170 miljoonaan euroon (131). Tuotot kasvoivat 3 prosenttia ja kulut laskivat 19 prosenttia. Saamisten arvonalentumiset pienensivät vertailukaudesta ja olivat 2 miljoonaa euroa (10).

Käyvän arvon rahasto laski kolmannella vuosineljänneksellä 84 miljoonaa euroa (5). Tulos ennen veroja käyvin arvoon oli 86 miljoonaa euroa (126).

Jatkuvat toiminnot

Jatkuvien toimintojen tulos ennen veroja parani 40 miljoonaa euroa 166 miljoonaan euroon (126) vahinkovakuutuksen nettotuottojen kasvettua 15 miljoonaa euroa ja kulujen laskettua 25 miljoonaa euroa.

Korkokate laski 11 prosentilla Markets-liiketoiminnan korkokatteen laskettua. Yrityspankkitoiminnan ja Baltian yhteenlaskettu korkokate kasvoi 5 prosenttia vertailukaudesta. Kesäkuun loppuun verrattuna luottokanta kasvoi hieman ja yritysluottokannan keskimarginaali laski 4 korkopisteestä.

Palkkiotuotot ja -kulut laskivat vertailukaudesta 5 miljoonaa euroa 11 miljoonaan euroon luotonannon palkkiotuottojen laskettua. Palkkiotuotot muodostuvat pääasiassa luotonannosta, arvopapereiden liikkeeseenlaskusta ja maksuliikkeestä.

Sijoitustoiminnan nettotuotot kasvoivat 2 miljoonaa euroa vertailukaudesta. Kasvu muodostui pääosin saamistodistusten myyntivoittojen kasvusta.

Kulut pienensivät vertailukaudesta 25 miljoonaa euroa ja olivat 104 miljoonaa euroa. Henkilöstökulut laskivat 3 miljoonaa euroa. Vertailukauden kuluja kasvatti 5 miljoonan euron pankkivero ja kertaluonteiset erät.

Lopetetut toiminnot

Lopetettujen toimintojen tulos ennen veroja oli 4 miljoonaa euroa (5). Varallisuudenhoidon palkkiotuotot ja -kulut nettona olivat vertailukauden tasolla 12 miljoonassa eurossa.

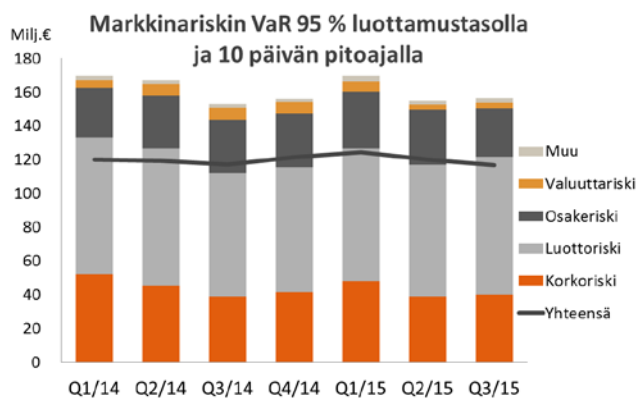
Konsernin riskiasema

Konsernin liiketoiminnan keskeiset riskit liittyvät yleisen taloudellisen toimintaympäristön ja sijoitusmarkkinoiden kehitykseen.

Luottoriskiasema säilyi vaisusta taloustilanteesta huolimatta vakaana.

Rahoitus- ja maksuvalmiusasema säilyi hyvänä ja varainhankinta toimi hyvin.

Konsernin markkinariskiasema oli katsauskaudella vakaa. Markkinariskiä mittaava VaR-tunnusluku oli katsauskauden lopussa 117 miljoonaa euroa (121). Tunnusluvun tarkasteluperiodia on muutettu aiemmasta. VaR-tunnusluku sisältää vahinkovakuutusyhtiön kokonaistaseen, pankkitoiminnan trading-toiminnan ja muun toiminnan likvideettireservin sekä sisäisen pankin korkoposition.

Pankkitoiminnan riskiasema

Pankkitoiminnan keskeiset riskit ovat asiakasliiketoiminnasta syntyvä luottoriski sekä markkinariskit.

Luottoriskiasemassa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia. Ongelmasaamisten yhteismäärä oli 232 miljoonaa euroa (257). Ongelmasaamisilla tarkoitetaan yli 90 päivää erääntyneitä saamisista, muita riskillisiksi luokiteltuja saamisista sekä saamisista, joihin kohdistuu asiakkaan taloudellisista vaikeuksista johtuva lainanhoitojousto. Arvon alentumisten määrä pysyi alhaisena ja oli 0,10 prosenttia luotto- ja takauskannasta.

Pankkitoiminnan kokonaisvastuut kasvoivat 3,0 miljardia euroa 29,9 miljardiin euroon. Luottokelpoisuudeltaan investointitason vastuuden eli ratingluokkien 1–5 osuus kokonaisvastuista pois lukien kotitaloudet oli 66 prosenttia (64). Luokkien 11–12 osuus oli 0,7 prosenttia (0,9).

Pankkitoiminnan kokonaisvastuista yritysasiakkaiden (ml. asuntoyhteisöt) vastuut muodostivat 77 prosenttia (79). Yritysasiakkaiden vastuista investointitasolle luokiteltujen vastuuden osuus oli 60 prosenttia (58) ja kahden heikoimman ratingluokan vastuut olivat 208 miljoonaa euroa (234) eli 0,9 prosenttia (1,1).

Suurten asiakasriskien yritysastuiden määrä oli syyskuun lopussa 0,5 miljardia euroa (0,4). Suuria asiakasriskejä kattavat omat varat kasvoivat 4,3 miljardiin euroon (3,6).

Yritysasiakkaiden vastuiden toimialakohtainen jakauma säilyi hyvin hajautuneena. Merkittävimmät toimialat olivat energia 11,5 prosenttia (11,0), asuntojen vuokraus ja hallinta 9,5 prosenttia (9,9) sekä kauppa 9,3 prosenttia (10,7). Asuntojen vuokraus ja hallinta -toimialan vastuista 44 prosenttia on julkisyhteisöjen takaamia.

Baltian liiketoiminnan vastuut kasvoivat 1,5 miljardiin euroon (1,2), joka oli 4,9 prosenttia (4,3) pankkitoiminnan kokonaisvastuista.

Vahinkovakuutuksen riskiasema

Vahinkovakuutuksen keskeiset riskit ovat vahinkokehitykseen liittyvät vakuutustekniset riskit, vakuutusvelan katteena olevien sijoitusten markkinariskit, vakuutusvelan arvostamisessa käytetty korkotaso sekä vakuutusvelan diskonttokoron ja markkinakorkojen välinen ero.

Vahinkovakuutuksen vakuutusteknisissä riskeissä ei tapahtunut merkittäviä muutoksia. Vahinkovakuutuksen merkittävin markkinariski on markkinakorkojen laskun vakuutusvelan arvoa ja pääomavaadetta nostava vaikutus. Pitkien markkinakorkojen heilunnasta huolimatta Solvenssi II:n mukainen vakavaraisuusasema oli katsauskauden lopussa selvästi vahvempi kuin vuodenvaihteessa. Sijoitusten riskitaso (VaR 95 %) oli tarkastelukauden lopussa samalla tasolla kuin vuodenvaihteessa. Sijoitussalkun osakeriskiä on vähennetty ja luottorisikiä on maltillisesti lisätty. Salkun duraatiota on maltillisesti kasvatettu vakuutusvelan korkorisikin suojaukseen liittyen. Vakuutusvelan korkorisikiä on suojattu myös korkojohdannaisin.

Muun toiminnan riskiasema

Muun toiminnan keskeiset riskit ovat likvideettireservin luotto- ja markkinariskit sekä likvideettiriskit. Markkinariski on merkitykseltään suurin likvideettireserviin sisältyvissä saamistodistuksissa.

Likvideettireservin sijoitusten määrän kasvusta huolimatta markkinariskit (VaR 95 %) laskivat katsauskaudella hieman allokaatiomuutosten seurauksena.

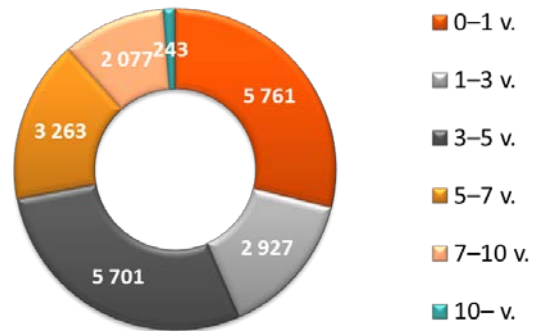
OP Ryhmä turvaa maksuvalmiutensa Pohjolan ylläpitämällä likvideettireservillä, joka muodostuu pääasiassa talletuksista keskuspankkiin ja keskuspankkirahoituksen vakuudeksi kelpaavista saamisista. Likvideettireservi ja muut varautumissuunnitelman mukaiset lisärahoituslähteet riittävät kattamaan vähintään kahden vuoden rahoitustarpeen tilanteessa, jossa tukkuvarainhankinta ei toimi ja talletuskanta laskisi maltillisesti.

OP Ryhmän maksuvalmiutta ja likvideettireservin riittävyttä seurataan maksuvalmiusvaatimusta mittaavalla LCR-suhdeluvulla. Siirtymäsäännösten mukaan LCR-suhdeluvun on oltava vähintään 60 prosenttia vuoden 2015 viimeisen neljänneksen aikana ja vähintään 100 prosenttia vuoden 2018 alusta alkaen. Euroopan komission delegoidun asetuksen mukaisesti laskettu OP Ryhmän LCR-suhdeluku oli syyskuun lopussa 98 prosenttia.

Likviditeettireservi

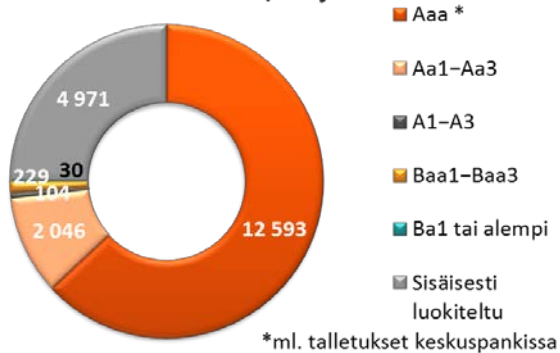
Mrd. €	30.9.2015	31.12.2014	Muutos, %
Talletukset keskuspankissa	4,9	3,8	29
Vakuuskelpoiset saamistodistukset	9,7	7,8	24
Vakuuskelpoiset yritysluotot	4,4	4,3	1
Yhteensä	18,9	15,9	19
Ei vakuuskelpoiset saamiset	1,0	0,7	49
Likviditeettireservi markkina-arvoin	20,0	16,6	20
Vakuuden aliarvostus (Haircut)	-1,2	-1,1	11
Likviditeettireservi vakuusarvoin	18,7	15,5	21

Likviditeettireserviin luettavien rahoitusvarojen maturiteettijakauma 30.9.2015, milj.€

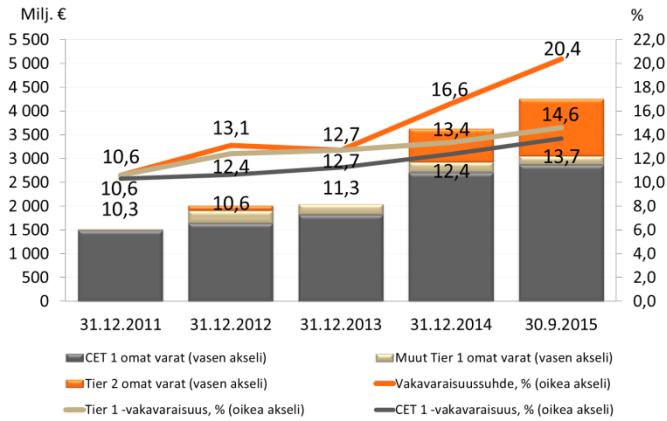
Likviditeettireservi sisältää hyvän luottoluokituksen omaavien valtioiden, kuntien, rahoituslaitosten ja yritysten liikkeeseen laskemia saamistodistuksia, arvopaperistettuja saamia ja vakuuskelpoisia luottoja. Likviditeettireserviin kuuluvat saamistodistukset on reservilaskelmassa arvostettu markkinoilta saataviin noteerauksiin.

Likviditeettireserviin luettavien rahoitusvarojen luottoluokitusjakauma 30.9.2015, milj.€

Konsernin vakavaraisuus

Omat varat ja vakavaraisuus

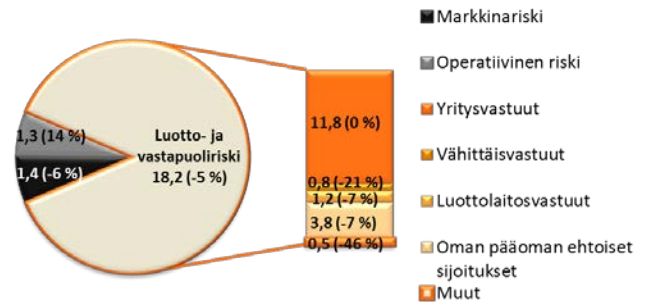
Pohjola-konsernin ydinvakavaraisuus (CET1) oli katsauskauden lopussa 13,7 prosenttia (12,4). Yritysvastuiden päivitetty maksukyvyttömyyden todennäköisyydet (PD) otettiin käyttöön ensimmäisellä vuosineljänneksellä valvojalta saadun luvan mukaisesti, ja niiden käyttöönotto paransi ydinvakavaraisuutta noin 0,7 prosenttiyksikköä. Pohjola-konsernin tavoite ydinvakavaraisuudelle on vähintään 15 prosenttia vuoden 2016 loppuun mennessä.

Pohjolan luottolaitostoiminnan vakavaraisuus on vahva suhteessa lakisääteeseen ja viranomaisen asettamiin vakavaraisuusvaatimuksiin. Lakisääteinen minimi vakavaraisuussuhteelle on 8 prosenttia ja ydinpääomalle 4,5 prosenttia. Luottolaitoslain mukainen 2,5 prosentin kiinteä lisäpääomavaatimus nostaa käytännössä alarajan vakavaraisuussuhteelle 10,5 prosenttiin ja ydinvakavaraisuussuhteelle 7 prosenttiin.

Ydinpääoman (CET1) määrä nousi 156 miljoonaa euroa 2 857 miljoonaan euroon pankkitoiminnan tuloksetta.

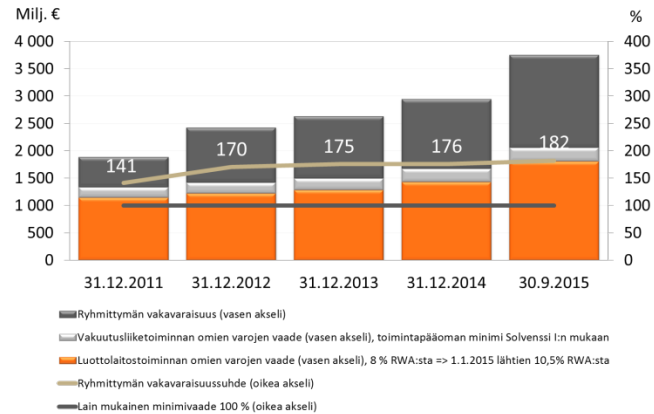
Riskipainotetut erät olivat katsauskauden lopussa 20 898 miljoonaa euroa (21 839), eli 4,3 prosenttia pienemmät kuin viime vuoden lopussa. Yritysvastuiden päivitetty PD-tasot laskivat kuitenkin riskipainotettuja eriä noin 5 prosenttia. Muiden olennaisten vastuuryhmien keskimääräiset riskipainot alenivat hieman. Riskipainotetuista eristä 3,7 miljardia euroa oli konsernin sisäisiä vakuutusyhtiöomistuksia.

Riskipainotetut erät 30.9.2015, yhteensä 20,9 mrd. € (muutos vuoden alusta -4 %)

Pohjola-konserni kuuluu OP Ryhmään, jonka vakavaraisuutta valvotaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymän (Rava) valvonnasta annetun lain mukaan. Pohjola-konsernin Rava-vakavaraisuusuhde oli katsauskauden lopussa 182 prosenttia (176). Luottolaitoslain mukaisen kiinteän lisäpääomavaatimuksen (2,5 prosenttia) vaikutus alensi suhdelukua 48 prosenttiyksikköä. Lisäpääomavaatimusten seurauksena Rava-vakavaraisuus ei enää kuvaa Rava-ryhmittymän pääomien minimitasoa, vaan tasoa, jonka puitteissa ryhmittymä voi toimia ilman puskurien alituksesta seuraavia viranomaisvelvoitteita.

Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus

Basel III- ja Solvenssi II -säännösmuutokset

Luottolaitosdirektiivin ja vakavaraisuusasetuksen (CRD4/CRR) voimaantulo 1.1.2014 tiukensi pankkien vakavaraisuussäännöksiä. Basel III -standardit EU:ssa implementoivat muutokset tulevat voimaan vaiheittain vuoteen 2019 mennessä.

Osana OP Ryhmää Pohjola sai lokakuussa 2015 EKP:lta luvan käsitellä rahoitus- ja vakuutusryhmittymän sisäiset vakuutusyhtiösijoitukset riskipainotettuina erinä aiemman käytännön mukaisesti. Vakuutusyhtiösijoituksiin sovellettava menetelmä johtaa noin 280 prosentin riskipainoon. EKP on kuitenkin varannut mahdollisuuden luvan peruuttamiseen osana valvojan optioiden harmonisointia. Mahdollinen poikkeusluvan poistuminen ja siirtyminen vakuutusyhtiösijoitusten vähennyskäsitteeseen heikentäisi Pohjolan ydinvakavaraisuutta noin 2,5 prosenttiyksikköä.

Käsittelymuutoksella ei kuitenkaan olisi vaikutusta Pohjolan todelliseen riskinkantokykyyn.

Kansallisen lainsäädännön kautta implementoitavat vakavaraisuuden puskurivaatimukset korottavat pääomavaatimuksia edelleen. Vuoden 2016 alusta OP Ryhmälle tulee voimaan muuta rahoitusjärjestelmän kannalta merkittävää luottolaitosta (O-SII) koskeva 2 prosentin lisäpääomavaatimus. O-SII-vaatimus ei koske Pohjolaa. Finanssivalvonta päätti syyskuussa 2015 toistaiseksi olla asettamatta pankeille syklisyyttä vähentävää lisäpääomavaatimusta tai muitakaan käytössään olevia makrovakaussäätöjä. Finanssivalvonta tekee makrovakaussäätöjen neljännesvuosittain. Tuleva likviditeettisäätely lisää likviditeetin hallinnan kustannuksia. Kannattavuuden merkitys korostuu säännösmuutoksiin valmistauduttaessa.

OP Ryhmä, Pohjola mukaan lukien, on EKP:n valvonnassa. EKP suoritti vuoden 2014 aikana kattavan arvioinnin, joka sisälsi riskiarvion, luottolaitostoiminnan laajan saamisten laadun arvioinnin ja stressitestin OP Ryhmän pankkitoiminnalle sisältäen Pohjolan luottolaitostoiminnan.

Kattavan arvion tulosten perusteella EKP on asettanut OP Ryhmälle luottolaitoslain mukaisen harkinnanvaraisen lisäpääomavaatimuksen osana valvojan arvioon (SREP) liittyvää prosessia. Harkinnanvarainen lisäpääomavaatimus huomioiden OP Ryhmän ydinpääomien vaatimus on 8,3 prosenttia. OP Ryhmän vahva vakavaraisuusarvosana (CET1 vakavaraisuus 18,6 prosenttia) ja kansalliset puskurivaatimukset huomioiden harkinnanvaraisella lisäpääomavaatimuksella ei ole käytännön vaikutusta OP Ryhmän tai Pohjolan vakavaraisuusarvosanaan tai liiketoimintaan. OP Ryhmän tietojen mukaan EKP:n valvonnassa oleville pankeille on asetettu vastaava kattavan arvion tuloksiin perustuva lisäpääomavaatimus.

Vakuutussektorin Solvenssi II -säännösmuutoksilla pyritään parantamaan vakuutusyhtiöiden omien varojen laatua, parantamaan yhtiöiden omaa riskienhallintaa, lisäämään pääomavaateen riskiperusteisuutta ja yhtenäistämään vakuutussektorin vakavaraisuussääntöjä Euroopassa.

Vakuutusyhtiöiden Solvenssi II -vakavaraisuusvaatimukset tulevat voimaan vuoden 2016 alussa. Vahinkovakuutuksen alustavat Solvenssi II -luvut on esitetty alla ilman siirtymäsääntöjä. Siirtymäsääntösten käyttöön on haettava Finanssivalvonnan lupa.

Vahinkovakuutuksen Solvenssi II -omat varat ja solvenssisuhde*)

Milj. €	30.9.2015	31.12.2014	Tavoite
Tier 1	906	754	
Tier 2	135	50	
Omat varat (Solvenssi II)	1 041	804	
Vakavaraisuuspääomavaatimus (SCR)	685	685	
Solvenssisuhde (Solvenssi II), % *)	152	117	120

*) Luku esitetty ilman siirtymäsääntösten vaikutuksia.

Luottoluokitukset

Pohjola Pankki Oyj:n luottoluokitukset

Luokituslaitos	Lyhyt varainhankinta	Näkymä	Pitkä varainhankinta	Näkymä
Standard & Poor's	A-1+	Negatiivinen	AA-	Negatiivinen
Moody's	P-1	Vakaa	Aa3	Vakaa
Fitch	F1	Vakaa	A+	Vakaa

Pohjola Vakuutus Oy:n luottoluokitukset

Luokituslaitos	Luottoluokitus	Näkymä
Standard & Poor's	AA-	Negatiivinen
Moody's	A3	Vakaa

Pohjolan luottoluokitukset eivät ole muuttuneet tammi-syyskuussa 2015.

Kolmannella vuosineljänneksellä Fitch Ratings Limitedin, Standard & Poor's Credit Market Services Europe Limitedin ja Moody's Investors Service Ltd:n vahvistamissa Pohjola Pankki Oyj:n ja Pohjola Vakuutus Oy:n luottoluokituksissa ei tapahtunut muutoksia.

Standard & Poor's vahvisti 29.9.2015 Pohjola Pankki Oyj:n pitkien luottojen luokituksen AA- ja lyhyiden luottojen luokituksen A-1+ ja säilytti näkymät negatiivisina.

Pohjolan tehostamisohjelma

Vuoden 2012 lopussa aloitetulla Pohjola-konsernin tehostamisohjelmalla haetaan noin 50 miljoonan euron vuosittaisia kustannussäästöjä vuoden 2015 loppuun mennessä. Koko OP Osuuskunta -konsernin tehostamisohjelman vuosittainen kustannussäästö tavoite on 150 miljoonaa euroa vuoden 2015 loppuun mennessä.

Kaikkiaan 50 miljoonan euron vuotuisista säästöistä saavutettiin 55 prosenttia vuonna 2013. Vuonna 2014 saavutettiin 20 prosenttia ja loppuosa arvioidaan saavutettavan vuonna 2015.

Pohjola-konsernin taloudellisenä tavoitteena on, että kulut ovat vuoden 2015 lopussa vuoden 2012 tasolla. Tehostamisohjelman vuodelle 2015 arvioituista 12 miljoonan euron kustannussäästöistä toteutui syyskuun loppuun mennessä 9 miljoonaa euroa.

Liiketoimintasegmenttien tulos

Pohjola-konsernin liiketoimintasegmentit ovat Pankkitoiminta, Vahinkovakuutus ja Varallisuudenhoito (ent. Varainhoito). Varallisuudenhoito raportoidaan ns. lopetettavana toimintana. Segmentteihin kuulumaton toiminta esitetään ryhmässä "Muu toiminta" (ent. Konsernitoiminnot).

Jatkuvat toiminnot

Pankkitoiminta

- Pankkitoiminnan tulos ennen veroja kasvoi vertailukaudesta 5 prosenttia 259 miljoonaan euroon (248).
- Luottokanta kasvoi vuodenvaihteesta 8 prosenttia 16,1 miljardiin euroon (14,9).
- Yritysluottokannan keskimarginaali laski tammi–syyskuussa kuusi korkopistettä 1,38 prosenttiin.
- Saamisten arvonalentumiset olivat 19 miljoonaa euroa (18) ja niiden osuus luotto- ja takauskannasta oli vertailukauden tasolla eli 0,10 prosenttia.
- Operatiivinen kulu–tuotto-suhde vahvistui 27 prosenttiin (31).

Pankkitoiminnan tulos ja avainluvut

Milj. €	1–9/2015	1–9/2014	Muutos, %	2014
Korkokate				
Yrityspankki ja Baltia	204	188	8	255
Markets	-3	22		28
Yhteensä	201	210	-4	283
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	75	80	-5	103
Kaupankäynnin nettotuotot	89	81	10	84
Muut tuotot	15	15	4	18
Tuotot yhteensä	380	385	-1	488
Kulut				
Henkilöstökulut	40	41	-2	55
ICT-kulut	25	25	1	34
Poistot	8	11	-23	14
Muut kulut	28	42	-35	57
Kulut yhteensä	102	119	-15	160
Tulos ennen saamisten arvonalentumisia	279	266	5	328
Saamisten arvonalentumiset	19	18	6	25
Tulos ennen veroja	259	248	5	303
Tulos ennen veroja käyvin arvoin	257	247	4	301
Luottokanta, mrd. €	16,1	14,6	10	14,9
Takauskanta, mrd. €	2,5	3,0	-16	2,7
Riskipainotetut sitoumukset, mrd.€	15,6	15,3	2	16,0
Yritysluottojen keskimarginaali, %	1,38	1,49		1,44
Ongelmasaamiset luotto- ja takauskannasta, %	1,25	0,29		1,45
Saamisten arvonalentumiset luotto- ja takauskannasta, %	0,10	0,10		0,14
Operatiivinen kulu–tuotto-suhde, %	27	31		33
Henkilömäärä	613	622		616

Tulos tammi–syyskuu

Pankkitoiminnan tulos ennen veroja kasvoi 5 prosenttia 259 miljoonaan euroon (248). Tuotot pienenevät 1 prosenttiin ja kulut laskivat 15 prosenttia. Saamisten arvonalentumiset olivat 19 miljoonaa euroa (18).

Yritysten kevään aikana piristynyt luottokysyntä on säilynyt hyvällä tasolla. Luottokanta kasvoi 8 prosenttia vuodenvaihteesta 16,1 miljardiin euroon ja vuodessa 10 prosenttia. Kilpailun kiristymisen seurauksena

yrittäjäluottokannan keskimarginaali laski tammi–syyskuun aikana kuusi korkopistettä ja oli 1,38 prosenttia syyskuun lopussa.

Pankkitoiminnassa nettoluottotappioiden ja arvonalentumisten määrä oli 19 miljoonaa euroa (18) eli 0,10 prosenttia luotto- ja takauksista (0,10). Lopullisia luottotappioita kirjattiin 8 miljoonaa euroa (34) ja arvonalentumisia 20 miljoonaa euroa (28). Luottotappiopalausten ja arvonalentumisten vähennysten yhteismäärä oli 9 miljoonaa euroa (43).

Takauksista laski vuodenvaihteen tasolta ja oli 2,5 miljardia euroa. Sitovat nostamattomat luottolimitit olivat 3,8 miljardia euroa (3,0).

Kaupankäynnin nettotuotot kasvoivat Markets-liiketoiminta-alueen asiakastuottojen kasvettua.

Pankkitoiminnan palkkiotuotot ja -kulut nettona laskivat 5 prosenttia 75 miljoonaan euroon (80) luotonantoon liittyvien palkkioiden laskun johdosta.

Pankkitoiminnan kulut laskivat 15 prosenttia 102 miljoonaan euroon. Vertailukaudella liiketoiminnan muita kuluja kasvatti pankkivero, joka oli 13 miljoonaa euroa.

Henkilömäärän laskun seurauksena henkilöstökulut laskivat 2 prosenttia 40 miljoonaan euroon.

ICT-kulut ja -poistot laskivat yhteensä 2 miljoonaa euroa.

Pankkitoiminnan tulos ennen veroja liiketoiminta-alueittain

Milj. €	1–9/2015	1–9/2014	Muutos, %
Yrityspankki	185	164	13
Markets	71	83	-15
Baltian pankkitoiminta	3	1	
Yhteensä	259	248	5

OP julkisti huhtikuussa uuden, yhden rahoitusprosessin toimintamallin yrityksille, jotka tarvitsevat sekä pankkilainaa että riskirahoitusta, mutta eivät ole valmiita luopumaan nykyisestä omistuksestaan. Rahoituspaketilla tavoitellaan yrityksiä, joiden liikevaihto on 10–50 miljoonaa euroa.

Vahinkovakuutus

- Tulos ennen veroja oli 225 miljoonaa euroa (191). Tulos käyvin arvoihin oli 114 miljoonaa euroa (203).
- Sijoitustuotot käyvin arvoihin olivat 1,0 prosenttia (4,9).
- Vakuutusmaksutuotot kasvoivat 5 prosenttia (6).
- Vakuutustekninen kannattavuus oli hyvä. Operatiivinen yhdistetty kulusuhde oli 86,3 prosenttia (89,4*) ja operatiivinen liikekulusuhde 17,4 prosenttia (17,4). Yhdistetty kulusuhde oli 87,9 prosenttia (91,0).

Vahinkovakuutustoiminnan tulos ja avainluvut

Milj. €	1-9/2015	1-9/2014	Muutos, %	2014
Vakuutusmaksutuotot	1 037	986	5	1 310
Korvauskulut	-715	-709	1	-930
Liikekulut	-181	-172	5	-242
Aineettomien poisto-oikaisu	-16	-16	0	-21
Vakuutustekninen kate	126	89	42	117
Sijoitustuotot ja -kulut	146	151	-3	171
Muut tuotot ja kulut	-47	-48	-3	-66
Tulos ennen veroja	225	191	18	223
Käyvän arvon rahaston muutos	-112	12		49
Tulos ennen veroja käyvin arvoihin	114	203	-44	272
Yhdistetty kulusuhde, %	87,9	91,0		91,0
Operatiivinen yhdistetty kulusuhde, % *	86,3	89,4		89,4
Operatiivinen vahinkosuhte, % *	68,9	72,0		71,0
Operatiivinen liikekulusuhde, %	17,4	17,4		18,4
Operatiivinen riskisuhte, % *	63,6	65,9		65,0
Operatiivinen toimintakulusuhde, %	22,7	23,4		24,4
Sijoitusten tuotto käyvin arvoihin, %	1,0	4,9		6,7
Vastuunkantokyky, %	78,5	81,2		75,4
Solvenssisuhde (Solvenssi II), % **	152,0	137,5		117,3
Suurvahinkojen omalla vastuulla oleva korvausmeno	-36	-65		-79
Muutokset aiempina vuosina tapahtuneisiin vahinkoihin (run off-tulos)	15	15		27
Henkilömäärä	1 666	1 808		1 766

* Vertailukauden tunnuslukua on muutettu vastaamaan vuoden 2015 alusta sovellettua diskonttokoron muutoksen käsittelyä.

** Luku esitetty ilman siirtymäsäännösten vaikutusta.

Vakuutusmaksutuottojen kasvu henkilöasiakkaissa jatkui. Yritysassiakkaissa vakuutusmaksutuotot kasvoivat hieman talouden taantumasta huolimatta. Vakuutusten myynti kasvoi hieman vertailukaudesta. Vahinkokehitys oli suotuisa leudon talven ja vertailukautta pienempien suurvahinkojen takia.

OP Ryhmän markkinaosuus vahinkovakuutuksen maksutulosta vuonna 2014 oli 31,5 prosenttia (30,3). Maksutulon markkinaosuudella mitattuna OP Ryhmä on selvästi Suomen suurin vahinkovakuuttaja.

Etuasiakastalouksien määrä kasvoi vuodessa 19 000 taloudella 663 000:een (644 000), joista jo 75 prosenttia (74) on keskittänyt myös pankkiasiointinsa OP Ryhmään. Ryhmän osuuspankkien ja Helsingin OP Pankin asiakkaat käyttivät pankki- ja vakuutusasioinnista kertyviä OP-bonusia 1 517 000 vakuutuslaskuun (1 438 000), joista 202 000 laskua (189 000) maksettiin kokonaan bonuksilla. Bonuksilla maksettujen vakuutusmaksujen määrä oli 75 miljoonaa euroa (70).

Korvauspalvelun kehittäminen on ollut keskeisimpiä vahinkovakuutuksen painopisteitä. Erityisesti sähköistä asiointia on kehitetty niin verkko- kuin mobiilipalveluissa. OP-mobiiliin lanseerattiin katsauskaudella uusi vahinkoilmoituspalvelu. Vahinkoilmoituksista jo yli 50 prosenttia tulee verkon kautta ja vapaaehtoiseen henkilövahinkoihin liittyvistä ilmoituksista jo yli 75 prosenttia.

Sähköisten palveluiden hyödyntäminen vahinkovakuutusasioiden hoitamisessa on lisääntynyt merkittävästi. Viimeisen 12 kuukauden aikana vakuutuspostinsa sähköisesti vastaanottavien asiakkaiden määrä on kasvanut yli 529 000 asiakkaaseen (365 291).

Tulos tammi–syyskuu

Tulos ennen veroja kasvoi 225 miljoonaan euroon (191). Vakuutustekninen kannattavuus oli hyvä. Tuloslaskelmaan kirjatut sijoitusten nettotuotot laskivat 5 miljoonaa euroa.

Tulos käyvin arvoin ennen veroja oli 114 miljoonaa euroa (203).

Vahinkovakuutuksen vakuutusvelan arvostusmallia muutettiin katsauskauden alussa siten, että eläkevastuiden diskonttokoron muutos huomioidaan jatkuvasti päivitettävänä eränä. Syyskuun lopussa keskimääräinen diskonttokorko oli 2,28 prosenttia. Diskonttokoron lasku kasvatti korvauskuluja 48 miljoonaa euroa. Vertailukaudella koronlasku kasvatti korvauskuluja 62 miljoonaa euroa. Diskonttokoron muutos vaikuttaa uuden arvostusmallin mukaisesti myös operatiivisten tunnuslukujen laskentaan. Vertailukauden operatiiviset tunnusluvut on muutettu tätä vastaaviksi. Diskonttokoron muutos heikensi operatiivista yhdistettyä kulusuhdetta 4,5 prosenttiyksikköä (6,3).

Operatiivinen yhdistetty kulusuhde oli 86,3 prosenttia (89,4). Operatiiviset tunnusluvut eivät sisällä poistoja yrityskaupan yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä.

Vakuutusmaksutuotot

Milj. €	1–9/2015	1–9/2014	Muutos, %
Henkilöasiakkaat	548	514	6,7
Yritysassiakkaat	447	431	3,8
Baltia	42	41	2,0
Yhteensä	1 037	986	5,2

Korvauskulut ilman diskonttokoron laskua kasvoivat 3 prosenttia vertailukaudesta. Suurvahinkokehitys oli suotuisaa. Uusista omaisuuden ja toiminnan suurvahingoista aiheutuva korvausmeno oli vertailukautta pienempi. Tammi-syyskuussa kirjattiin 54 uutta (69) omaisuuden ja toiminnan suurvahinkoa, joiden omalla vastuulla oleva korvausmeno oli yhteensä 36 miljoonaa euroa (65). Tähän luokkaan kuuluvat yli 0,3 miljoonan euron vahingot. Lakisääteisten eläkkeiden korvausvastuun muutos oli vertailukautta suurempi. Tammi-syyskuussa eläkkeiden korvausvastuun muutos oli 6 miljoonaa euroa (2).

Muutokset aiempina vuosina tapahtuneisiin vahinkoihin, ilman diskonttokoron muutoksen vaikutusta, paransivat vakuusteknistä katetta 15 miljoonaa euroa (15). Operatiivinen vahinkosuhde oli 68,9 prosenttia (72,0). Operatiivinen riskisuhde ilman korvausten välillisiä hoitokuluja oli 63,6 prosenttia (65,9).

Liikekulut kasvoivat 5 prosenttia myynti- ja kannanhoitopalkkioiden kasvun johdosta ja olivat 9 miljoonaa euroa suuremmat kuin vertailukaudella. Operatiivinen liikekulusuhde oli 17,4 prosenttia (17,4). Operatiivinen toimintakulusuhde, joka sisältää myös korvausten välilliset hoitokulut, oli 22,7 prosenttia (23,4).

Operatiivinen vakuustekninen kate ja yhdistetty kulusuhde (CR)

	1–9/2015		1–9/2014	
	Kate milj. €	CR, %	Kate milj. €	CR, %
Henkilöasiakkaat	110	80,0	100	80,4
Yritysassiakkaat	29	93,6	-1	100,1
Baltia	3	92,3	5	88,5
Yhteensä	142	86,3	105	89,4

Henkilöasiakkaissa kannattavuus säilyi hyvänä maksutuottojen kasvun jatkuessa. Yritysassiakkaissa vahinkokehitys oli vertailukautta suotuisampi. Diskonttokoron lasku heijastuu erityisesti yritysasiakkaiden kannattavuuteen. Baltiassa kannattavuus heikkeni suurvahinkojen takia.

Sijoitustoiminta

Sijoitusten tuotot käyvin arvoin olivat 35 miljoonaa euroa (163) eli 1,0 prosenttia (4,9). Sijoitustoiminnan tuotto kolmennella vuosineljänneksellä oli negatiivinen pitkien korkojen nousun ja osakekurssien laskun vuoksi. Tulokseen kirjatut sijoitusten nettotuotot olivat 146 miljoonaa euroa (151).

Sijoituskannan jakauma

%	30.9.2015	31.12.2014
Joukkolainat ja korkorahastot	76	73
Vaihtoehtoiset sijoitukset	1	1
Osakkeet	6	7
Pääomasijoitukset	3	3
Kiinteistöt	10	11
Rahamarkkinat	4	5
Yhteensä	100	100

Vahinkovakuutustoiminnan sijoituskanta oli syyskuun lopussa 3 642 miljoonaa euroa (3 522). Korkosalkun luottoluokitusjakauma oli hyvä. Investointitasolle luokiteltujen sijoitusten osuus oli 94 prosenttia (94) ja 66 prosenttia (71) sijoituksista oli vähintään A– -luokitetuissa saamisissa. Korkosalkun jäljellä oleva keskimääräinen juoksuaika oli 5,5 vuotta (4,5) ja duraatio 5,2 vuotta (4,3).

Suorien joukkovelkakirjalainasijoitusten keskimääräinen tuotto oli eräpäivään instrumenttien hankintahinnalla laskettuna (running yield) 1,65 prosenttia (2,02).

Muu toiminta

- Tulos ennen veroja oli 28 miljoonaa euroa (9). Tulos sisälsi saamistodistusten myyntivoittoja 23 miljoonaa euroa (7) ja osinkotuottoja 21 miljoonaa euroa (34).
- Tulos ennen veroja käyvin arvoin oli 0 miljoonaa euroa (50).
- Maksuvalmius ja rahoituksen saatavuus säilyivät hyvällä tasolla.

Muun toiminnan tulos ja avainluvut

Milj. €	1–9/2015	1–9/2014	Muutos, %	2014
Korkokate	-20	0		-3
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	-1	4		4
Kaupankäynnin nettotuotot	1	-6		-8
Sijoitustoiminnan nettotuotot	55	41	35	55
Muut tuotot	7	6	18	9
Tuotot yhteensä	43	45	-5	56
Henkilöstökulut	3	6	-55	6
Muut kulut	12	30	-60	30
Kulut yhteensä	15	36	-60	36
Tulos ennen saamisten arvonalentumisia	28	9		20
Saamisten arvonalentumiset	0			
Tulos ennen veroja	28	9		20
Käyvän arvon rahaston muutos	-28	41		33
Tulos ennen veroja käyvin arvoin	0	50		53
Likviditeettireservi mrd. €	20,0	14,0	43	16,6
Riskipainotetut sitoumukset mrd. €	5,2	5,8		5,7
Saamiset ja velat osuuspankeille nettoasema, mrd. €	4,4	3,5	26	3,8
Henkilömäärä	31	23	35	33

Tulos tammi–syyskuu

Muun toiminnan tulos ennen veroja oli 28 miljoonaa euroa eli 19 miljoonaa euroa suurempi kuin vertailukaudella. Tulos ennen veroja käyvin arvoin oli 0 miljoonaa euroa eli 50 miljoonaa euroa pienempi kuin vertailukaudella. Keskuspankin elvytysoperaatio kavensi luottoriskimarginaaleja parantaen käyvän arvon rahastoa vertailukaudella.

Korkokatetta laski matalana jatkunut korkotaso, ostettujen joukkolainojen luottoriskimarginaalien kaventuminen sekä tiukentuvaan likviditeettisäätelyyn valmistautuminen.

Vertailukauden palkkiotuottoja kasvatti Pohjolan ostotarjouksen rahoitukseen OP Osuuskunnalle myönnetty rahoituslimiitti.

Sijoitustoiminnan nettotuottoihin sisältyi 23 miljoonaa euroa saamistodistusten myyntivoittoja (7), osinkotuottoja 21 miljoonaa euroa (34) ja rahastosijoituksista tuloutuneita tuottoja 4 miljoonaa euroa (0).

Henkilöstökulut pienenevät rakennejärjestelyjen johdosta. Vertailukauden muita kuluja kasvattivat pankkivero 2

miljoonaa euroa sekä kertaluonteiset erät yhteensä 14 miljoonaa euroa.

Pohjolan rahoituksen saatavuus säilyi hyvänä. Pohjola on laskenut liikkeeseen pitkäaikaisia joukkovelkakirjalainoja tammi–syyskuussa yhteensä 4,1 miljardia euroa. Senior-ehtoisen rahoituksen osuus tästä oli 3,5 miljardia euroa ja toissijaisten pääoman ehtoisten lainojen osuus 0,5 miljardia euroa. Kansainvälisillä pääomamarkkinoilla laskettiin maaliskuussa liikkeeseen 1 miljardin euron senior-ehtoinen joukkovelkakirjalaina, jonka maturiteetti on seitsemän vuotta. Toukokuussa laskettiin liikkeeseen kaksi GBP-määräistä joukkovelkakirjalainaa. Ensimmäinen emissio oli 400 miljoonaa puntia (558 miljoonaa euroa) ja sen maturiteetti on 7 vuotta. Toinen emissio oli 300 miljoonaa puntia (419 miljoonaa euroa) ja sen maturiteetti on 3 vuotta.

Senior-ehtoisen tukkuvarainhankinnan velkakirjojen keskimarginaali oli syyskuun lopussa 41 korkopistettä (39). Tukkuvarainhankinnan keskimarginaalin laskentaperiaatetta on tarkennettu, mikä nosti syyskuun lopun marginaalia vanhasta laskentatavasta kaksi korkopistettä. Vertailutietoa ei ole muutettu.

Liiketoimintasegmenttien tulos – Lopetetut toiminnot

Varallisuudenhoito

- Varallisuudenhoidon tulos ennen veroja oli 19 miljoonaa euroa (20). Tuottooperusteiset palkkiot olivat 1 miljoonaa euroa (0).
- Hallinnoitavat asiakasvarat kasvoivat vuodessa 6 prosenttia ja katsauskaudella 2 prosenttia ja olivat 44,0 miljardia euroa (43,3).
- Operatiivinen kulu–tuotto-suhde oli 53 prosenttia (49).

Varallisuudenhoito tulos ja avainluvut

Milj. €	1–9/2015	1–9/2014	Muutos, %	2014
Nettopalkkiotuotot	40	39	2	64
Muut tuotot	2	2		4
Tuotot yhteensä	42	42	1	67
Henkilöstökulut	11	10	10	14
Muut kulut	14	12	9	17
Kulut yhteensä	25	23	9	31
Osuus osakkuusyrityksen tuloksesta	2	1	68	1
Tulos ennen veroja	19	20	-5	38
Tulos ennen veroja käyvin arvoin	19	20	-5	38
Hallinnoitavat asiakasvarat mrd. €	44,0	41,5	6	43,3
Operatiivinen kulu–tuotto-suhde, %	53	49		42
Henkilömäärä	103	87	18	88

Tulos tammi–syyskuu

Varallisuudenhoidon tulos ennen veroja oli 19 miljoonaa euroa (20). Tulokseen sisältyi tuottooperusteisia palkkioita 1 miljoonaa euroa (0). Tulos sisältää osuuden osakkuusyhtiö Access Capital Partners Group SA:n nettotuloksesta.

Operatiivinen kulu–tuotto-suhde oli 53 prosenttia (49).

Hallinnoitavat asiakasvarat

Mrd. €	30.9.2015	31.12.2014
Instituutioasiakkaat	22	24
OP-rahastot	16	14
Private	6	6
Yhteensä	44	43

Hallinnoitavien asiakasvarojen jakauma

%	30.9.2015	31.12.2014
Rahamarkkinasijoitukset	10	14
Joukkovelkakirjalainat	36	36
Osakkeet	32	36
Muut	22	14
Yhteensä	100	100

Hallinnoitavat varat kasvoivat katsauskauden aikana 2 prosenttia ja olivat syyskuun lopussa 44,0 miljardia euroa (43,3). Hallinnoitavien varojen kehitys perustui markkina-arvojen muutokseen. Varallisuudenhoidon salkunhoidossa olevista rahastoista 73 prosenttia ylitti vertailuindeksinsä tuoton vuoden alusta.

Henkilöstö ja palkitseminen

Konsernin palveluksessa oli syyskuun lopussa 2 413 henkilöä eli 90 henkilöä vähemmän kuin vuoden 2014 lopussa.

Henkilöstön lukumäärät

	30.9.2015	31.12.2014
Pankkitoiminta	613	616
Vahinkovakuutus	1 666	1 766
Varallisuudenhoito	103	88
Muu toiminta	31	33
Yhteensä	2 413	2 503

OP Ryhmän ja Pohjolan muuttuva palkitseminen jakautuu lyhyen aikavälin yrityskohtaiseen palkitsemiseen sekä ryhmätasoiseen pitkän aikavälin palkitsemiseen.

Konsernin rakennejärjestelyt

Pohjola-konsernissa suunnitellaan toteutettavaksi OP Osuuskunnan tekemän ostotarjouksen mukaisesti rakennejärjestelyjä, joissa mm. vahinkovakuutus- ja varallisuudenhoitosegmentit siirretään pois Pohjola-konsernista OP Osuuskunnan suoraan omistukseen. Osittaisjakautumisessa Pohjola Pankki Oyj:lle jäävät sen harjoittamat keskuspankki- ja yrityspankkiliiketoiminta, pankkiiriliike sekä vahinkovakuutustoiminta. Pohjola Pankki Oyj:n kaikki muu liiketoiminta siirretään osittaisjakautumisessa perustettavalle uudelle yhtiölle. Uudelle yhtiölle siirtyvä liiketoiminta käsittää muun muassa varallisuudenhoitoon, korttiliiketoimintaan ja kiinteistövarainhoitoon liittyvät toiminnot. Jakautumissuunnitelman rekisteröimisestä kaupparekisteriin tiedotettiin 2.7.2015. Pohjola Pankki Oyj on 8.9.2015 lähettänyt osakeyhtiölain 17:7§:n mukaiset ilmoitukset jakautumisesta kaikille tunnetuille velkojilleen. Pohjola Pankki Oyj:n ylimääräinen yhtiökokous on hyväksynyt jakautumissuunnitelman 22.10.2015. Jakautumisen täytäntöönpanon suunniteltu rekisteröintipäivä on 30.12.2015.

OP Ryhmän keskusyhteisökonsernin rakennejärjestelyjen ja organisaation juridisten rakenteiden toteutusvaihtoehtojen suunnittelu ja selvitystyö jatkuu. Rakennejärjestelyiden jatkosuunnittelun yhteydessä arvioidaan myös mahdollisuutta eriyttää OP Ryhmän keskuspankkitoiminnot, jotka tällä hetkellä ovat osana Pohjola Pankki Oyj:tä, omaksi OP Osuuskunnan täysin omistamaksi tytäryhtiöksi. Keskuspankkitoimintojen eriyttämisen ja vahinkovakuutus segmentin siirron tarkemmasta toteutustavasta tai aikataulusta ei ole tehty päätöksiä.

OP Ryhmä julkisti helmikuussa 2014 Pohjolan osakkeen ostotarjouksen yhteydessä aikeen, jonka mukaan Pohjola Pankki Oyj ja Helsingin OP Pankki Oyj olisi yhdistetty. Tästä suunnitelmasta on luovuttu. Uuden suunnitelman mukaan osakeyhtiöpohjainen Helsingin OP Pankki Oy muutetaan osuuspankiksi vuoden 2016 aikana.

Pohjola Pankki Oyj:n nimi vaihdetaan keväällä 2016. Pankin uudeksi nimeksi tulee OP Yrityspankki Oyj. Omasairaala

Oy:n nimi vaihdetaan Pohjola Terveys Oy:ksi Tampereen sairaalan avaamisen yhteydessä kesällä 2016.

Pääkaupunkiseudun liiketoiminnot toimivat jatkossakin yhteisen johdon alla. Tavoitteena on asiakkaan näkökulmasta tarjota yhtenäinen OP finanssitarjoama, joka käsittää kaikki pankki-, vahinkovakuutus- ja varallisuudenhoidon tuotteet ja palvelut.

Välitystuomio Pohjolan vähemmistöosakkaita koskevassa lunastusmenettelyssä

Keskuskauppakamarin lunastuslautakunnan nimeämä välimiesoikeus antoi 20.2.2015 päätöksensä Pohjolan vähemmistöosakkeenomistajien osakkeita koskevassa lunastusmenettelyssä. Välimiesoikeuden päätöksen mukaan Pohjolan osakkeen lunastushinta oli 16,13 euroa osakkeelta, joka vastasi OP Osuuskunnan Pohjolan osakkeita koskevassa vapaaehtoisessa julkisessa ostotarjouksessa tarjoamaa hintaa. Välimiesoikeuden päätöksestä ei valitettu, joten päätöksen mukainen lunastushinta jäi lopulliseksi.

Loppuvuoden näkymät

Maailmantalouden kasvu jää tänä vuonna hieman viime vuotta vaimeammaksi. Euroalueen talouskasvu elpyy hieman viime vuodesta, mutta on edelleen verkaista. Suomen talous ei edelleenkään ole alkanut elpyä, eikä selkeää käännettä parempaan ole näköpiirissä. Vientikysyntä säilyy heikkona, eikä hintakilpailukyky ole juuri kohentunut auttaakseen rakennemuutosten heikentämää vientisektoria. Tarvittavien toimien läpivieminen puolestaan kiristää poliittista tilannetta, mikä on riski kotimarkkinoiden elpymiselle.

Kokonaisuudessaan finanssialan kasvuo-dotukset ovat edelleen pitkän aikavälin keskiarvoja maltillisemmat. Matala korkotaso rasittaa pankkien korkokatteita ja heikentää vakuutusyhteisöjen sijoitustuottoja. Matala korkotaso tukee toisaalta asiakkaiden luotonhoitokykyä, joka on säilynyt vakaana pitkästä hitaan kasvun vaiheesta huolimatta. Finanssitoimialan vakavaraisuuden ja kannattavuuden merkitys on korostunut epävakaa toimintaympäristön ja sääntelyn kiristymisen takia.

Taloudellisen toimintaympäristön heikosta kehityksestä huolimatta Pohjola-konsernin jatkuvien toimintojen tuloksen ennen veroja odotetaan vuonna 2015 olevan parempi kuin vuonna 2014 (aiemmin: samaa tasoa tai parempi kuin vuonna 2014). Tuloskehityksen merkittävimmät epävarmuustekijät liittyvät liiketoiminnan kasvuvauhtiin, saamisten arvonalentumisiin, korko- ja sijoitusmarkkinoiden kehitykseen sekä suurvahinkojen vaikutuksesta korvausmenoon.

Kaikki tässä katsauksessa esitetyt arviot perustuvat tämänhetkiseen näkemykseen toimintaympäristön, konsernin ja sen eri toimintojen kehityksestä, ja todelliset tulokset voivat olla merkittävästikin erilaiset.

Katsauskauden jälkeiset tapahtumat

Pohjola Pankki Oyj tiedotti 16.10.2015, ettei se lunasta takaisin marraskuussa 2005 liikkeeseen laskemaansa ensisijaiseen lisäpääomaan (AT1) luettavaa 60 miljoonan euron pääomallainaa ensimmäisenä mahdollisena takaisin maksupäivänä. Lainaehtojen mukaisesti lainalla ei ole eräpäivää, mutta liikkeeseenlaskijalla on oikeus valvojan luvalla lunastaa laina enneaikaisesti ensimmäisen kerran marraskuussa 2015, ja sen jälkeen minä tahansa koronmaksupäivänä.

Lainaa ei lunasteta takaisin ensimmäisenä mahdollisena enneaikaisena takaisinmaksupäivänä lupahakemuksen muotovaatimuksia koskevan tulkintamuutoksen vuoksi. Muutos esti asian käsittelyn siten, ettei lainan lunastusprosessia pystytty toteuttamaan aikataulussa.

Pohjola-konsernin tuloslaskelma

Milj. €	Liite	7-9/ 2015	7-9/ 2014	1-9/ 2015	1-9/ 2014
Jatkuvat toiminnot					
Korkokate	3	56	62	164	193
Saamisten arvonalentumiset	4	2	10	19	18
Korkokate arvonalentumisten jälkeen		54	52	145	175
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot	5	158	143	503	454
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	6	11	16	31	54
Kaupankäynnin nettotuotot	7	26	23	88	75
Sijoitustoiminnan nettotuotot	8	14	12	63	49
Liiketoiminnan muut tuotot	9	7	8	21	22
Nettotuotot yhteensä		270	254	850	829
Henkilöstökulut		34	37	116	123
ICT-kulut		22	23	66	69
Poistot		12	13	36	39
Muut kulut		35	56	118	150
Kulut yhteensä		104	129	337	380
Osuus pääomaosuusmenetelmällä käsiteltävien osakkuusyritysten tuloksesta		0	0	0	0
Tulos ennen veroja		166	126	514	449
Tuloverot		33	28	98	90
Tulos jatkuvista toiminnoista		133	98	416	359
Lopetetut toiminnot					
Tulos lopetetuista toiminnoista	10	4	4	14	15
Tilikauden tulos		136	102	430	374
Jakautuminen:					
Emoyhtiön omistajille		134	100	425	368
Määräysvallattomille omistajille		3	2	5	6
Tilikauden tulos		136	102	430	374

Pohjola-konsernin laaja tuloslaskelma

Milj. €	7-9/ 2015	7-9/ 2014	1-9/ 2015	1-9/ 2014
Tilikauden tulos	136	102	430	374
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi				
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat voitot/(tappiot)	-6	-20	26	-30
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi				
Käyvän arvon rahaston muutos				
Käypään arvoon arvostamisesta	-84	-7	-134	43
Rahavirran suojauksesta	0	2	-6	8
Muuntoerot	0	0	0	0
Tuloverot				
Eristä, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi				
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvista voitoista/(tappioista)	1	4	-5	6
Eristä, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi				
Käypään arvoon arvostamisesta	17	1	27	-9
Rahavirran suojauksesta	0	0	1	-2
Tilikauden laaja tulos	65	82	340	391
Laajan tuloksen jakautuminen:				
Emoyhtiön omistajille	61	80	334	384
Määräysvallattomille omistajille	4	2	6	8
Tilikauden laaja tulos	65	82	340	391
Emoyrityksen omistajille kuuluva laaja tulos jakautuu seuraavasti:				
Jatkuvat toiminnot	57	76	320	369
Lopetetut toiminnot	4	4	14	15
Yhteensä	61	80	334	384

Pohjola-konsernin tase

Milj. €	Liite	30.9.2015	31.12.2014
Käteiset varat		4 849	3 774
Saamiset luottolaitoksilta		10 447	10 257
Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat rahoitusvarat			
Kaupankäynnin rahoitusvarat		657	360
Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattaviksi luokitellut rahoitusvarat		0	0
Johdannaissopimukset		5 852	5 946
Saamiset asiakkailta		16 639	15 513
Vahinkovakuutustoiminnan varat	13	4 058	3 854
Sijoitusomaisuus		10 778	8 112
Pääomaosuusmenetelmällä käsiteltävät sijoitukset		2	2
Aineettomat hyödykkeet	14	779	786
Aineelliset hyödykkeet		62	72
Muut varat		1 433	1 789
Verosaamiset		23	34
Yhteensä		55 579	50 498
Omistajille jaettavaksi luokitellut omaisuuserät	10	203	205
Varat yhteensä		55 782	50 703
Velat luottolaitoksille		4 833	5 241
Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat rahoitusvelat			
Kaupankäynnin rahoitusvelat		0	4
Johdannaissopimukset		5 931	5 889
Velat asiakkaille		14 709	11 442
Vahinkovakuutustoiminnan velat	15	3 225	2 972
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	16	18 601	17 587
Varaukset ja muut velat		2 570	2 479
Verovelat		360	391
Velat, joilla on huonompi etuoikeus		1 724	1 084
Yhteensä		51 954	47 090
Omistajille jaettavaksi luokiteltuihin omaisuuseriin liittyvät velat	10	203	205
Velat yhteensä		52 157	47 295
Oma pääoma			
Emoyhtiön omistajien osuus			
Osakepääoma		428	428
Käyvän arvon rahasto	17	119	231
Muut rahastot		1 093	1 093
Kertyneet voittovarot		1 872	1 564
Omistajille jaettavaksi luokiteltuihin omaisuuseriin liittyvät oma pääoman erät	10	0	0
Määräysvallattomien omistajien osuus		112	92
Oma pääoma yhteensä		3 625	3 408
Velat ja oma pääoma yhteensä		55 782	50 703

Pohjola-konsernin oman pääoman muutoslaskelma

Pohjola-konsernin omistajille kuuluva oma pääoma

Milj. €	Osake- pääoma	Käyvän arvon rahasto*	Muut rahastot	Kertyneet voittovarot	Yhteensä	Määräysval- lattomien omistajien osuus	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.1.2014	428	168	1 093	1 358	3 047	103	3 150
Tilikauden laaja tulos		40		344	384	8	391
Kauden tulos				368	368	6	374
Muut laajan tuloksen erät		40		-24	16	2	17
Voitonjako				-212	-212		-212
A-osakkeelle 0,67 eur/osake				-169	-169		-169
K-osakkeelle 0,64 eur/osake				-43	-43		-43
Muut			0	-2	-3	-13	-16
Oma pääoma 30.9.2014	428	208	1 093	1 487	3 216	97	3 313

* Liite 17.

Pohjola-konsernin omistajille kuuluva oma pääoma

Milj. €	Osake- pääoma	Käyvän arvon rahasto	Muut rahastot	Kertyneet voittovarot	Yhteensä	Määräysval- lattomien omistajien osuus	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.1.2015	428	231	1 093	1 564	3 316	92	3 408
Tilikauden laaja tulos		-112		446	334	6	340
Kauden tulos				425	425	5	430
Muut laajan tuloksen erät		-112		21	-91	0	-91
Voitonjako				-137	-137		-137
Muut			0		0	14	14
Oma pääoma 30.9.2015	428	119	1 093	1 873	3 513	112	3 625

**Pohjola-konsernin rahavirtalaskelma
sisältäen lopetettut toiminnot**

Milj. €	1-9/ 2015	1-9/ 2014
Liiketoiminnan rahavirta		
Tilikauden tulos	425	368
Tilikauden tulokseen tehdyt oikaisut	254	189
Liiketoiminnan varojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-3 627	-2 248
Saamiset luottolaitoksilta	-23	-927
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	335	242
Johdannaissopimukset	-11	35
Saamiset asiakkailta	-1 169	-618
Vahinkovakuutustoiminnan varat	-308	-374
Sijoitusomaisuus	-2 840	-221
Muut varat	389	-386
Liiketoiminnan velkojen lisäys (+) tai vähennys (-)	3 060	663
Velat luottolaitoksille	-400	188
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat	-4	5
Johdannaissopimukset	13	49
Velat asiakkaille	3 267	-353
Vahinkovakuutustoiminnan velat	62	298
Varaukset ja muut velat	121	475
Maksetut tuloverot	-100	-77
Saadut osingot	45	52
A. Liiketoiminnan rahavirta yhteensä	55	-1 054
Investointien rahavirta		
Eräpäivään asti pidettävien rahavarojen lisäykset	-20	
Eräpäivään asti pidettävien rahavarojen vähennykset	69	54
Tytär- ja osakkuusyritysten hankinnat hankintahetken rahavaroilla vähennettynä		0
Tytär- ja osakkuusyritysten myynnit myyntihetken rahavaroilla vähennettynä	11	
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-25	-22
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutukset	0	2
B. Investointien rahavirta yhteensä	35	34
Rahoituksen rahavirta		
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, lisäykset	1 327	12
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, vähennykset	-698	-12
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, lisäykset	21 163	29 422
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, vähennykset	-20 535	-28 957
Maksetut osingot	-137	-212
C. Rahoituksen rahavirta yhteensä	1 119	252
Rahavarojen nettomuutos (A+B+C)	1 209	-767
Rahavarat tilikauden alussa	4 306	2 672
Rahavarat tilikauden lopussa	5 515	1 905
Rahavarat		
Käteiset varat**	4 852	1 461
Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta	663	444
Yhteensä	5 515	1 905

** Josta vahinkovakuutustoiminnan käteisiä varoja 4 miljoonaa euroa (41).

Segmenttikohtaiset tiedot

Segmenttien pääomitus perustuu luottolaitoslain mukaiseen OP Ryhmän vakavaraisuuslaskelmaan.

Vakavaraisuuslaskennan mukaiset pääomavaateet on jaettu toimintasegmenteille. Pankkitoiminnalle on kohdistettu pääomia siten, että Ydinvakavaraisuus (CET1) on 18 % (11 %). Vakuutustoiminnalle on kohdistettu pääomia siten, että Solvenssisuhde (SII) on 120 %. Pääomien allokoinnilla on vaikutusta segmentin maksamiin konsernin sisäisiin korkoihin.

Tulos tammi–syyskuu 2015, milj. €	Jatkuvat toiminnot			Lopetetut toiminnot	Eliminoinnit	Konserni yhteensä
	Pankki-toiminta	Muu toiminta	Vahinko-vakuutus	Varallisuusdenhoito		
Korkokate						
Yrityspankki ja Baltia	204					204
Markets	-3					-3
Muut toiminnot		-20	-17	1	-2	-37
Yhteensä	201	-20	-17	1	-2	164
- josta sisäiset nettotulokset ennen veroja	-20	33	-15	1		
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	75	-1	-40	40	-3	70
Kaupankäynnin nettotuotot	89	1	0	0	-2	88
Sijoitustoiminnan nettotuotot	6	55		0	2	63
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot						
Vakuutustoiminnasta			385			385
Sijoitustoiminnasta			146		4	150
Muista eristä			-32			-32
Yhteensä			499		4	503
Liiketoiminnan muut tuotot	9	7	4	1	1	22
Tuotot yhteensä	380	43	447	42	-1	911
Henkilöstökulut	40	3	73	11		127
ICT-kulut	25	4	36	2	1	69
Poistot yrityskauppojen yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä			16	2		18
Muut poistot ja arvonalentumiset	8	1	11	1		21
Muut kulut	28	7	85	9	-2	127
Kulut yhteensä	102	15	221	25	-1	362
Tulos ennen saamisten arvonalentumisia	279	28	225	17	0	549
Saamisten arvonalentumiset	19	0	0			19
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta			0	2	0	2
Tulos ennen veroja	259	28	225	19	0	531
Käyvän arvon rahaston muutos	-2	-28	-112	0	2	-139
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat voitot/(tappiot)	23	3				26
Laaja tulos ennen veroja	281	3	114	19	2	418

Tulos tammi-syyskuu 2014, milj. €	Jatkuvat toiminnot			Lopetetut toiminnot	Eliminoinnit	Konserni yhteensä
	Pankki-toiminta	Muu toiminta	Vahinko-vakuutus	Varallisuudenhoito		
Korkokate						
Yrityspankki ja Baltia	188					188
Markets	22					22
Muut toiminnot		0	-19	2	1	-17
Yhteensä	210	0	-19	2	1	193
- josta sisäiset nettotulokset ennen veroja	-19	36	-18	2		
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	80	4	-27	39	-2	93
Kaupankäynnin nettotuotot	81	-6	0	0	0	75
Sijoitustoiminnan nettotuotot	5	41		0	3	49
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot						
Vakuutustoiminnasta			340		0	340
Sijoitustoiminnasta			151		-2	149
Muista eristä			-35			-35
Yhteensä			456		-2	454
Liiketoiminnan muut tuotot	10	6	7	1	0	23
Tuotot yhteensä	385	45	416	42	-1	887
Henkilöstökulut	41	6	76	10	0	133
ICT-kulut	25	4	39	2	1	71
Poistot yrityskauppojen yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä			16	2		18
Muut poistot ja arvonalentumiset	11	1	11	1		23
Muut kulut	42	26	83	8	-2	158
Kulut yhteensä	119	36	225	23	-1	403
Tulos ennen saamisten arvonalentumisia	266	9	191	19	0	484
Saamisten arvonalentumiset	18					18
Osuus osakkuusyriyten tuloksesta			0	1	0	1
Tulos ennen veroja	248	9	191	20	0	467
Käyvän arvon rahaston muutos	-1	41	12	0	-1	52
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat voitot/(tappiot)	-27	-3				-30
Laaja tulos ennen veroja	220	47	203	20	-1	489

Tase 30.9.2015, milj. €	Pankki- toiminta	Muu toiminta	Vahinko- vakuutus	Omistajille jaettavat		Elimi- noinnit	Konserni yhteensä
				Varallisuus- denhoito			
Saamiset asiakkailta	16 347	576				-284	16 639
Saamiset luottolaitoksilta	471	14 848	5	11		-28	15 307
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	732	-75					657
Vahinkovakuutustoiminnan varat			4 335			-277	4 058
Sijoitusomaisuus	677	10 122	16	0			10 815
Sijoitukset osakkuusyrietyksissä			2	28			30
Muut varat	6 410	1 022	752	127		-36	8 276
Varat yhteensä	24 638	26 492	5 110	167		-625	55 782
Velat asiakkaille	10 777	4 122				-190	14 709
Velat luottolaitoksille	1 133	3 984				-284	4 833
Vahinkovakuutustoiminnan velat			3 239			-14	3 225
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	1 994	16 839				-37	18 796
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	-3	1 592	135				1 724
Muut velat	7 187	1 648	81	9		-55	8 869
Velat yhteensä	21 088	28 185	3 456	9		-580	52 157
Oma pääoma							3 625
Henkilömäärä	613	31	1 666	103			2 413
Investoinnit, milj. €	8	1	16	0			25

Tase 31.12.2014, milj. €	Pankki- toiminta	Muu toiminta	Vahinko- vakuutus	Omistajille jaettavat		Elimi- noinnit	Konserni yhteensä
				Varallisuus- denhoito			
Saamiset asiakkailta	15 222	537				-246	15 513
Saamiset luottolaitoksilta	483	13 566	5	7		-24	14 037
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	373	-13					360
Vahinkovakuutustoiminnan varat			4 150			-297	3 854
Sijoitusomaisuus	553	7 581	16	9		-9	8 151
Sijoitukset osakkuusyrietyksissä			2	27			29
Muut varat	6 335	1 721	732	136		-165	8 759
Varat yhteensä	22 968	23 392	4 905	180		-741	50 703
Velat asiakkaille	8 434	3 233				-226	11 442
Velat luottolaitoksille	609	4 878				-246	5 241
Vahinkovakuutustoiminnan velat			3 116			-144	2 972
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	1 672	16 157				-46	17 782
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	-20	1 054	50				1 084
Muut velat	7 043	1 685	79	10		-44	8 773
Velat yhteensä	17 738	27 007	3 245	10		-705	47 295
Oma pääoma							3 408
Henkilömäärä	616	33	1 766	88			2 503
Investoinnit, milj. €	10	2	14	2			28

Liitetiedot

Liite 1. Laatimisperiaatteet

Osavuositarkastus 1.1.-30.9.2015 on laadittu IAS 34 -standardin (Osavuositarkastukset) ja konsernin 2014 tilinpäätöksessä esitettyjen laatimisperiaatteiden mukaan lukuun ottamatta jäljempänä kuvattujen laatimisperiaatteiden muutoksia.

Osavuositarkastus on tilintarkastamaton. Kaikki osavuositarkastuksen luvut on pyöristetty, joten yksittäisten lukujen yhteenlaskettu summa saattaa poiketa esitetystä summaluvusta.

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteen muutos

Diskonttokoron laskun vaikutuksen jaksotus

OP Ryhmässä on muutettu vahinkovakuutuksen vakuutusvelan arvostusmallia siten, että diskonttokoron muutos huomioidaan yhtenä jatkuvasti päivitettävänä kirjanpidollisen arvion muuttujana. Aikaisemmin diskonttokoron muutosta arvioitiin vuosineljänneksittäin, jolloin muutoksen vaikutus heikensi eri raportointikausien keskinäistä vertailukelpoisuutta. Muutoksen ansiosta 1.1.2015 alkaen diskonttokoron muutokset arvioidaan kuukausittain ja niiden tulosvaikutukset jakaantuvat tasaisesti tilikaudelle antaen siten IFRS 4.22 mukaisesti luotettavampaa ja merkityksellisempää informaatiota ryhmän taloudellisesta tuloksesta. Koska kyseessä on kirjanpidollisen arvion muutos, vertailutietoja ei ole oikaistu.

Vahinkovakuutuksen palkkiotuottojen ja -kulojen esittäminen

Konsernituloslaskelman esittämistapaa on muutettu vuoden 2015 alusta lähtien eräiden vahinkovakuutusliiketoimintaan liittyvien myynti- ja jälleenvakuutuslaskioiden käsittelyn osalta. Aikaisemmin liiketoiminnan muissa tuotoissa ja -kuluissa esitetyt erät on siirretty luonteensa mukaisesti esitettäväksi nettopalkkiotuottoihin. Lisäksi vahinkovakuutukseen liittyvät arvonalentumiset on siirretty vahinkovakuutusliiketoiminnan nettotuottoihin. Tehdyt muutokset yhtenäistävät vakuutusliiketoimintaan liittyvien palkkioiden käsittelyä OP Ryhmässä ja antavat oikeamman kuvan erien luonteesta. Muutoksilla ei ole tulosvaikutusta eivätkä ne vaikuta segmenttiraportointiin. Muutoksia on sovellettu takautuvasti ja ne antavat luotettavampaa ja merkityksellisempää informaatiota ryhmän taloudellisesta tuloksesta. Lisäksi Pohjola-konsernin kulutavoitetta on oikaistu vastaamaan muutettua laatimisperiaatetta.

Vaikutus konsernin tuloslaskelmaan 1.1.-30.9.2014 ja 1.1.-31.12.2014

Milj. €	1.1.-30.9.2014	Laatimis-	1.1.-	1.1.-	Laatimis-	1.1.-
	(aiemmin esitetty)	periaatteen muutoksen vaikutus	30.9.2014 (oikaistu)	31.12.2014 (aiemmin esitetty)	periaatteen muutoksen vaikutus	31.12.2014 (oikaistu)
Korkokate	193		193	257		257
Saamisten arvonalentumiset	18		18	25		25
Korkokate arvonalentumisten jälkeen	175		175	231		231
Vahinkovakuutusliiketoiminnan nettotuotot	457	-4	454	597	-4	593
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	94	-40	54	114	-62	52
Kaupankäynnin nettotuotot	75		75	77		77
Sijoitusliiketoiminnan nettotuotot	49		49	64		64
Liiketoiminnan muut tuotot	23	-2	22	32	-2	30
Nettotuotot yhteensä	874	-45	829	1 116	-68	1 048
Henkilöstökulut	123		123	163		163
ICT-kulut	69		69	94		94
Poistot	39		39	52		52
Muut kulut	195	-45	150	258	-68	191
Kulut yhteensä	425	-45	380	567	-68	500
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta	0		0	0		0
Tulos ennen veroja	449		449	548		548
Tuloverot	90		90	107		107
Tulos jatkuvista toiminnoista	359		359	441		441
Tulos lopetetuista toiminnoista	15		15	29		29
Tilikauden tulos	374		374	470		470
Jakautuminen:						
Emoyhtiön omistajille	368		368	461		461
Määräysvallattomille omistajille	6		6	9		9
Yhteensä	374		374	470		470

Johdon harkintaa edellyttävät laatimisperiaatteet ja arvioihin liittyvät keskeiset epävarmuustekijät

Saamisryhmäkohtainen arvonalentuminen

Saamisryhmäkohtainen arvonalentumismalli on uudistettu toukokuussa 2015. Malli perustuu edelleen taloudellisen pääomavaateen laskennassa käytettävän tilastolliseen malliin. Taloudellisen pääomavaateen mallissa käytetyistä PD- ja LGD-estimaateista on purettu pitkän aikavälin suhdannesopeutusta, jotta ne vastaavat paremmin nykyistä suhdannevaihetta. Mallissa on muutettu tappion synnyttävän tapahtuman toteutumisen mittaustapaa, joka lasketaan uudessa mallissa ns. havainnointiviiveen avulla (aikaisemmin laskenta perustui historiallisiin toteutuneisiin tappioihin). Lisäksi saamiset on luokiteltu uudessa mallissa tarkemmin luottoriskiominaisuuksiltaan samankaltaisiin ryhmiin. Mallimuutos ei aiheuttanut olennaista muutosta saamisryhmäkohtaisen arvonalentumisen määrään.

Oman pääoman ehtoisten instrumenttien arvonalentuminen

Pohjola-konsernin aikaisempaa oman pääoman ehtoisten instrumenttien arvonalentumisen määrittämistä on tarkistettu toukokuusta 2015 lähtien. Arvonalennus kirjataan viimeistään silloin kun instrumenttikohtaisesti määritellyt enimmäisrajat pitkäaikaisuuskriteereille (keskimäärin 12 kk) tai 30 %:n merkittävyysskriteeri ylittyvät (aikaisemmin: keskimäärin 18 kk tai 40 %). Muutos lisäsi hieman oman pääoman ehtoisten instrumenttien arvonalentumisia ensimmäisellä vuosipuoliskolla.

Liite 2. Pohjola-konsernin tunnuslukujen laskentaavat

Oman pääoman tuotto (ROE) %

Tilikauden tulos /
Oma pääoma (tilikauden alun ja lopun keskiarvo) x 100

Oman pääoman tuotto (ROE) käyvin arvoin %

Tilikauden laaja tulos /
Oma pääoma (tilikauden alun ja lopun keskiarvo) x 100

Koko pääoman tuotto (ROA) %

Tilikauden tulos /
Tasen loppusumma keskimäärin (tilikauden alun ja lopun keskiarvo) x 100

Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuussuhde

Ryhmittymän omat varat yhteensä / Ryhmittymän omien varojen vähimmäismäärä yhteensä x 100

Vakavaraisuussuhde, %

Omat varat yhteensä / Riskipainotetut erät yhteensä x 100

Tier 1 -vakavaraisuussuhde, %

Ensisijainen pääoma (Tier 1) / Riskipainotetut erät yhteensä x 100

Ydinpääoma, % (CET1)*

Ydinpääoma (CET1) / Riskipainotetut erät yhteensä x 100

* Ydinpääoma (CET1) EU:n asetuksen 575/2013 artiklan 26 ja kokonaisriski artiklan 92 mukaisesti määriteltynä.

VAHINKOVAKUUTUKSEN TUNNUSLUVUT

Vahinkovakuutustoiminnan tunnusluvut on laskettu Finanssivalvonnan määräysten mukaisesti käyttäen pohjana soveltuvin osin vastaavia IFRS-tietoja. Tunnuslukujen laskennassa käytetään vahinkovakuutusyhtiöiden toimintokohtaisia kuluja, joita ei esitetä samalla periaatteella konsernin tuloslaskelmassa.

Vahinkosuhte (ilman perustekorkokulua)

Korvaukset ja korvausten hoitokulut / Vakuutusmaksutuotot (netto) x 100

Liikekulusuhde

Liikekulut + poistot/oikaisut yrityskaupan yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä /
Vakuutusmaksutuotot (netto) x 100

Yhdistetty kulusuhde (ilman perustekorkokulua)

Vahinkosuhte + liikekulusuhde
Riskisuhte + toimintakulusuhde

Vastuunkantokyky (solvenssisuhde)

(+ Vahinkovakuutuksen nettovarot

+ Pääomalainat

+ Tilikauden verovelka (netto)

- Lähitulevaisuudessa realisoituvat laskennalliset verot ja muut toimintapääomasta vähennettävät erät

- Aineettomat hyödykkeet) /

Vakuutusmaksutuotot x 100

Solvenssisuhde, %*)

Omat varat/Vakavaraisuuspääomavaatimus (SCR) x 100

*) Solvenssi II -ehdotuksen mukainen

OPERATIIVISET TUNNUSLUVUT**Operatiivinen kulu-tuottosuhte**

(+ Henkilöstökulut

+ Muut hallintokulut

+ Liiketoiminnan Muut kulut pl. Pohjolan hankinnassa syntyneiden aineettomien hyödykkeiden ja liikearvon poistot) /

(+ Korkokate

+ Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot

+ Palkkiotuottojen ja -kulujen netto

+ Kaupankäynnin nettotuotot

+ Sijoitustoiminnan nettotuotot

+ Liiketoiminnan muut tuotot) x 100

Operatiivinen vahinkosuhte

Korvauskulut pl. laskuperustemuutokset /

Vakuutusmaksutuotot pl. laskuperustemuutokset (netto) x 100

Operatiivinen liikekulusuhde

Liikekulut / Vakuutusmaksutuotot pl. laskuperustemuutokset (netto) x 100

Operatiivinen yhdistetty kulusuhde

Operatiivinen vahinkosuhte + operatiivinen liikekulusuhde

Operatiivinen riskisuhte + operatiivinen toimintakulusuhde

Operatiivinen riskisuhte (ilman perustekorkokulua)

Korvaukset pl. korvausten selvittelykulut ja laskuperustemuutokset / Vakuutusmaksutuotot (netto) pl.

laskuperustemuutokset x 100

Operatiivinen toimintakulusuhde

Liikekulut ja korvausten selvittelykulut / Vakuutusmaksutuotot (netto) pl. laskuperustemuutokset x 100

Tunnuslukujen laskennassa käytetyt perusteet

Milj. €	30.9.2015	31.12.2014
Vahinkovakuutus		
Vahinkovakuutuksen nettovarot	1 655	1 661
Tilikauden verovelat (netto)	-6	-18
Omat pääomalainat	135	50
Lähitulevaisuudessa realisoituvat laskennalliset verot ja muut yhtiöiden toimintapääomasta vähennettävät erät	-17	0
Aineettomat hyödykkeet	-696	-704

Liite 3. Korkokate

Milj. €	7-9/ 2015	7-9/ 2014	1-9/ 2015	1-9/ 2014
Lainat ja saamiset	75	80	228	241
Saamiset luottolaitoksilta ja keskuspankeilta	9	16	30	55
Saamistodistukset	37	42	116	124
Johdannaiset (netto)				
Kaupankäynnin johdannaiset	7	10	6	31
Suojauslaskennan johdannaiset	9	4	29	34
Rahavirran suojauksen tehoton osuus	0	0	0	0
Velat luottolaitoksille	-12	-15	-36	-46
Velat asiakkaille	-4	-6	-12	-21
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	-53	-57	-163	-192
Huonommalla etuoikeudella olevat velat	-11	-9	-30	-28
Pääomalainat	-3	-2	-7	-6
Kaupankäynnin rahoitusvelat	0	0	0	0
Muut (netto)	1	0	3	2
Korkokate ilman suojauslaskennan arvostuseriä	56	63	165	194
Suojaavat johdannaiset	-56	-36	-6	-149
Suojauskohteiden arvonmuutokset	56	36	5	148
Korkokate	56	62	164	193

Liite 4. Saamisten arvonalentumiset

Milj. €	7-9/ 2015	7-9/ 2014	1-9/ 2015	1-9/ 2014
Luotto- tai takaustappioina poistetut saamiset	0	29	8	34
Palautukset poistetuista saamisista	0	0	-1	-1
Saamiskohtaisten arvonalentumisten lisäys	4	13	20	28
Saamiskohtaisten arvonalentumisten vähennys	0	-32	-8	-42
Ryhmäkohtaiset arvonalentumiset	-2	0	0	-1
Saamisten arvonalentumiset yhteensä	2	10	19	18

Liite 5. Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot

Vahinkovakuutus Milj. €	7-9/ 2015	7-9/ 2014	1-9/ 2015	1-9/ 2014
Vakuutusmaksutuotot, netto				
Vakuutusmaksutulo	257	239	1 196	1 163
Jälleenvakuuttajien osuus	-4	-7	-47	-54
Vakuutusmaksuvastuun muutos	112	109	-122	-137
Jälleenvakuuttajien osuus	-8	-6	10	13
Yhteensä	356	335	1 037	986
Vahinkovakuutuskorvaukset, netto				
Maksetut korvaukset	198	198	597	616
Jälleenvakuuttajien osuus	-12	-7	-24	-23
Korvausvastuun muutos	31	79	70	65
Jälleenvakuuttajien osuus	3	-13	8	-13
Yhteensä	220	257	652	646
Vahinkovakuutuksen sijoitustoiminnan nettotuotot				
Koroista	12	12	35	43
Osingoista	4	1	22	16
Kiinteistöistä	1	1	5	3
Myyntivoitoista ja -tappioista				
Saamistodistuksista	3	45	15	55
Osakkeista ja osuuksista	20	18	75	48
Lainoista ja saamisista		0		0
Kiinteistöistä		0		0
Johdannaisista	0	-5	-1	-21
Arvostusvoitoista ja -tappioista				
Saamistodistuksista	-2	1	-1	1
Osakkeista ja osuuksista	-1		-2	
Lainoista ja saamisista	0	1	1	1
Kiinteistöistä	1	2	1	3
Johdannaisista	-3	1	6	-1
Arvonalentumisista	-4	-1	-7	-2
Muista	1	1	2	2
Yhteensä	33	77	150	149
Diskonnttauksen purkautuminen	-9	-10	-29	-31
Muut	-1	-1	-3	-4
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot yhteensä	158	143	503	454

Liite 6. Palkkiotuotot ja -kulut

Milj. €	7-9/ 2015	7-9/ 2014	1-9/ 2015	1-9/ 2014
Palkkiotuotot				
Luotonannosta	9	12	31	41
Maksuliikkeestä	7	9	23	26
Arvopapereiden välityksestä	4	5	16	16
Arvopapereiden liikkeeseenlaskusta	5	2	10	9
Omaisuuksienhoidosta ja lainopillisista tehtävistä	2	2	5	5
Vakuutustoiminnasta	4	5	13	14
Takauksista	3	4	10	11
Muista	1	1	3	4
Palkkiotuotot yhteensä	36	40	111	127
Palkkiokulut				
Maksuliikkeestä	4	5	11	15
Arvopapereiden välityksestä	2	2	6	6
Arvopapereiden liikkeeseenlaskusta	0	1	2	2
Omaisuuksienhoidosta ja lainopillisista tehtävistä	1	1	2	2
Vakuutustoiminnasta	17	13	52	41
Muista	2	2	8	6
Palkkiokulut yhteensä	26	25	81	73
Palkkiotuotot ja -kulut yhteensä, netto	11	16	31	54

Liite 7. Kaupankäynnin nettotuotot

Milj. €	7-9/ 2015	7-9/ 2014	1-9/ 2015	1-9/ 2014
Kaupankäynnin rahoitusvaroista ja -veloista				
Myyntivoitoista ja -tappioista				
Saamistodistuksista	-7	1	-7	5
Osakkeista ja osuuksista	0	0	0	0
Johdannaisista	-2	51	92	43
Arvostusvoitoista ja -tappioista				
Saamistodistuksista	4	0	-5	3
Osakkeista ja osuuksista		0	0	
Johdannaisista	23	-38	-16	6
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavista rahoitusvaroista ja -veloista				
Myyntivoitoista ja -tappioista				
Saamistodistuksista				0
Arvostusvoitoista ja -tappioista				
Saamistodistuksista				-1
Valuuttatoiminnan nettotuotoista	8	9	23	20
Kaupankäynnin nettotuotot yhteensä	26	23	88	75

Liite 8. Sijoitustoiminnan nettotuotot

Milj. €	7-9/ 2015	7-9/ 2014	1-9/ 2015	1-9/ 2014
Myytävässä olevista rahoitusvaroista				
Myyntivoitoista ja -tappioista				
Saamistodistuksista	8	0	26	9
Osakkeista ja osuuksista	2	1	13	4
Osinkotuotoista	1	11	21	34
Arvon alentumisista		0	0	-1
Jaksotettuun hankintamenoön arvostettavista				
Myyntivoitoista ja -tappioista		0	-2	0
Yhteensä	11	11	58	46
Sijoituskiinteistöistä	3	1	5	2
Sijoitustoiminnan nettotuotot yhteensä	14	12	63	49

Liite 9. Liiketoiminnan muut tuotot

Milj. €	7-9/ 2015	7-9/ 2014	1-9/ 2015	1-9/ 2014
Keskuspankkipalvelumaksuista	2	2	6	6
Muulla vuokrasopimuksella vuokralle annetun omaisuuden vuokratuotoista	1	2	3	5
Muista	4	4	12	11
Liiketoiminnan muut tuotot yhteensä	7	8	21	22

Liite 10. Omistajille jaettavat omaisuuserät, velat ja lopetetut toiminnot

OP Osuuskunnan Pohjola Pankki Oyj:n vapaaehtoisen julkisen osakkeiden ostotarjouksen toteutumisen seurauksena Pohjola-konsernissa suunnitellaan toteutettavaksi rakennejärjestelyjä. Suunnitelmassa varallisuudenhoitosegmentti siirretään OP Osuuskunnan omistukseen ja toteutetaan osittaisjakautumisena kirjanpitoarvoin. Jakautumisen täytäntöönpanon suunniteltu rekisteröintipäivä on 30.12.2015. Varallisuudenhoitosegmentin varat ja velat on esitetty 30.6.2014 lähtien IFRS 5 mukaan erikseen taseessa omistajille jaettavina omaisuuserinä ja -velkoina sekä tuloslaskelmassa lopetettuina toimintoina.

a) Lopetettujen toimintojen tulos

Varallisuudenhoito	7-9/	7-9/	1-9/	1-9/
Milj. €	2015	2014	2015	2014
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	12	12	40	39
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta	1	0	2	1
Muut tuotot ja kulut, netto	-8	-7	-24	-22
Tulos ennen veroja	4	5	18	18
Verot	1	1	3	4
Tilikauden tulos lopetetuista toiminnoista	4	4	14	15
Emoyhtiön omistajien osuus lopetetuista toiminnoista	4	4	14	15
Yhteensä	4	4	14	15

b) Omistajille jaettavat omaisuuserät ja niihin liittyvät velat

Varallisuudenhoitosegmentin varat

Milj. €	30.9.2015	31.12.2014
Saamiset luottolaitoksilta	11	7
Sijoitusomaisuus	0	0
Sijoitukset osakkuusyrityksissä	28	27
Aineettomat hyödykkeet	100	102
Aineelliset hyödykkeet	0	0
Muut varat	27	30
Varallisuudenhoitosegmentin varat yhteensä	167	167

Muut omistukset

Muut omistajille jaettavat omaisuuserät	37	39
---	----	----

Omistajille jaettavat omaisuuserät yhteensä 203 205

Varallisuudenhoitosegmentin velat

Milj. €	30.9.2015	31.12.2014
Varaukset ja muut velat	9	10
Varallisuudenhoitosegmentin velat yhteensä	9	10

Muut siirtyvät velat

Jakautumisessa kohdistettavat velat	195	195
-------------------------------------	-----	-----

Omistajille jaettaviin omaisuuseriin välittömästi

liittyvät velat yhteensä 203 205

Omistajille jaettaviin omaisuuseriin liittyvät oman pääoman erät

Milj. €	30.9.2015	31.12.2014
Käyvän arvon rahasto		0
Kertyneet voittovarot	0	0
Yhteensä	0	0

Liite 11. Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu

Varat, milj. €	Lainat ja saamiset	Erä-päivään asti pidettävät	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat	Myytä-vissä olevat	Suojaa-vat joh-dannaiset	Yhteensä
Käteiset varat	4 849					4 849
Saamiset luottolaitoksilta	10 447					10 447
Johdannaissopimukset			5 510		342	5 852
Saamiset asiakkailta	16 639					16 639
Vahinkovakuutustoiminnan varat	710		179	3 169		4 058
Saamistodistukset		95	656	10 480		11 231
Osakkeet ja osuudet			0	82		82
Muut rahoitusvarat	1 413					1 413
Rahoitusvarat	34 058	95	6 346	13 731	342	54 572
Muut kuin rahoitusinstrumentit						1 007
Yhteensä 30.9.2015	34 058	95	6 346	13 731	342	55 579
Rahoitusvarat 31.12.2014	31 984	144	6 178	10 898	309	49 513
Muut kuin rahoitusinstrumentit						985
Yhteensä 31.12.2014	31 984	144	6 178	10 898	309	50 498

Velat, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat	Muut velat	Suojaa-vat joh-dannaiset	Yhteensä
Velat luottolaitoksille		4 833		4 833
Kaupankäynnin rahoitusvelat (pl. johdannaiset)	0			0
Johdannaissopimukset	5 591		341	5 931
Velat asiakkaille		14 709		14 709
Vahinkovakuutustoiminnan velat	2	3 223		3 225
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat		18 601		18 601
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		1 724		1 724
Muut rahoitusvelat		2 420		2 420
Rahoitusvelat	5 593	45 511	341	51 445
Muut kuin rahoitusvelat				509
Yhteensä 30.9.2015	5 593	45 511	341	51 954
Rahoitusvelat 31.12.2014	5 522	40 582	373	46 478
Muut kuin rahoitusvelat				612
Yhteensä 31.12.2014	5 522	40 582	373	47 090

Yleiseen liikkeeseen laskettuihin velkakirjoihin sisältyvät joukkovelkakirjalainat on arvostettu kirjanpidossa jaksotettuun hankintamenoon. Näille velkakirjoille markkinoilta saatavilla olevan informaation ja vakiintuneiden arvostusmenetelmien avulla arvioitu käypä arvo syyskuun lopussa oli 167 miljoonaa euroa (232) kirjanpitoarvoa suurempi. Huonommalla etuoikeudella olevat velat on arvostettu jaksotettuun hankintamenoon. Näiden käyvät arvot ovat jaksotettua hankintamenoa suuremmat, mutta luotettavien käypien arvojen määrittämiseen liittyä epävarmuutta.

Liite 12. Toistuvasti käypään arvoon arvostettujen rahoitusinstrumenttien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti

Varojen käyvät arvot 30.9.2015, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Pankkitoiminta	403	253		657
Vahinkovakuutustoiminta		8		8
Johdannaissopimukset				
Pankkitoiminta	5	5 705	142	5 852
Vahinkovakuutustoiminta		10		10
Myytävässä olevat				
Pankkitoiminta	7 965	2 585	12	10 562
Vahinkovakuutustoiminta	1 567	1 337	265	3 169
Yhteensä	9 941	9 898	419	20 258

Varojen käyvät arvot 31.12.2014, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Pankkitoiminta	183	178		360
Vahinkovakuutustoiminta		7		7
Johdannaissopimukset				
Pankkitoiminta	7	5 737	202	5 946
Vahinkovakuutustoiminta	1	11		12
Myytävässä olevat				
Pankkitoiminta	5 899	1 968	15	7 882
Vahinkovakuutustoiminta	1 579	1 156	281	3 016
Yhteensä	7 668	9 057	499	17 224

Velkojen käyvät arvot 30.9.2015, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Pankkitoiminta		0		0
Johdannaissopimukset				
Pankkitoiminta	58	5 759	114	5 931
Vahinkovakuutustoiminta	0	2		2
Yhteensä	58	5 761	114	5 934

Velkojen käyvät arvot 31.12.2014, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Pankkitoiminta		4		4
Johdannaissopimukset				
Pankkitoiminta	57	5 703	130	5 889
Vahinkovakuutustoiminta	2	0		2
Yhteensä	59	5 707	130	5 896

Taso 1: Noteeratut markkinahinnat

Hierarkiatasoon 1 ryhmitellyt erät koostuvat suurimmissa pörsseissä listatuista osakkeista, noteeratuista yritysten velkapapereista, vähintään luottoluokituksen A- omaavien valtioiden ja rahoituslaitosten velkapapereista sekä pörssijohdannaisista. Kyseisten instrumenttien käypä arvo määräytyy toimivilta markkinoilta saatavien noteerausten perusteella.

Taso 2: Arvostusmenetelmät havainnoitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, jotka perustuvat luotettaviin laskentaparametreihin. Hierarkiatasoon 2 luokiteltujen instrumenttien käyvällä arvolla tarkoitetaan arvoa, joka on johdettavissa rahoitusvälineen osien tai vastaavien rahoitusvälineiden markkina-arvosta, tai arvoa, joka on laskettavissa rahoitusmarkkinoilla yleisesti hyväksytyillä arvostusmalleilla ja -menetelmillä, jos markkina-arvo on niiden avulla luotettavasti arvioitavissa. Tähän hierarkiatasoon on luokiteltu Pohjola-konsernin OTC-johdannaiset, valtion velkasitoumukset, yritysten ja rahoituslaitosten velkapaperit, osto- ja takaisinmyyntisopimukset (repo) sekä lainaksi annetut tai saadut arvopaperit.

Taso 3: Arvostusmenetelmät ei havainnoitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, joiden laskentaparametreihin sisältyy erityistä epävarmuutta. Hierarkiatasoon 3 luokitellut instrumentit arvostetaan hinnoittelumalleilla, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta. Kyseiseen taseryhmään sisällytetään kompleksisemmat OTC-johdannaiset, tietyt private equity-sijoitukset, epälikvidit lainat, strukturoidut lainat ml. arvopaperistettujen lainat ja strukturoidut velkakirjat sekä hedge-rahastot. Usein tason 3 käypä arvo perustuu kolmannelta osapuolelta saatavaan hintatietoon.

Siirrot käyvän arvon arvostuksen tasojen välillä

Siirrot eri hierarkiatasojen välillä katsotaan tapahtuneen siirron aiheuttaman tapahtuman tai olosuhteiden muutoksen toteutumispäivänä.

Vuoden 2015 aikana on siirretty joukkolainoja 19,4 miljoonaa euroa tasosta 1 tasoon 2 ja 2,9 miljoonaa euroa tasosta 2 tasoon 1 luottoluokitusten muutosten vuoksi.

Arvostusmenetelmät, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta (Taso 3)

Erittely rahoitusvaroista ja rahoitusveloista

Rahoitusvarat, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat		Johdannais-sopimukset		Myytävissä olevat		Varat yhteensä
	Pankki-toiminta	Vahinko-vakuutus-toiminta	Pankki-toiminta	Vahinko-vakuutus-toiminta	Pankki-toiminta	Vahinko-vakuutus-toiminta	
Avaava tase 1.1.2015			202		15	281	499
Tuloslaskelman nettotuotot			-60			-40	-100
Laajan tuloslaskelman nettotuotot					-2	16	13
Hankinnat					-2	62	61
Myynnit						-54	-54
Päätävä tase 30.9.2015			142		12	265	419

Rahoitusvelat, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat		Johdannais-sopimukset		Velat yhteensä	
	Pankki-toiminta	Vahinko-vakuutus-toiminta	Pankki-toiminta	Vahinko-vakuutus-toiminta		
Avaava tase 1.1.2015					130	130
Tuloslaskelman nettotuotot					-15	-15
Päätävä tase 30.9.2015					114	114

Erittely nettotuotoista tuloslaskelmaerittäin 30.9.2015

Milj. €	Korkokate tai kaupan käynnin nettotuotot	Sijoitustoiminnan nettotuotot	Vahinko-vakuutus-toiminnan nettotuotot	Laaja tulos-	Nettotuotot
				laskelma / Käyvän arvon rahaston muutos	tilikauden lopussa hallussa olevista varoista ja veloista
Realisoituneet nettotuotot			-40		-40
Realisoitumattomat nettotuotot	-45			13	-32
Nettotuotot yhteensä	-45		-40	13	-72

Hierarkiatason 3 johdannaiset ovat asiakkaiden tarpeisiin strukturoituja johdannaisia, joiden markkinariski on katettu vastaavalla johdannaisopimuksella. Tulosvaikutusta avoimesta markkinariskistä ei synny. Tason 3 johdannaiset liittyvät Pohjolan liikkeeseen laskemiin strukturoituihin jvk-lainoihin, joiden tuotto määräytyy kytketyn johdannaisen arvonkehityksen perusteella. Näiden kytkettyjen johdannaisten arvonmuutosta ei ole esitetty yllä olevassa taulukossa.

Arvostustekijöiden muutokset

Arvostusmenetelmissä ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia vuoden 2015 aikana.

Liite 13. Vahinkovakuutustoiminnan varat

Milj. €	30.9.2015	31.12.2014
Sijoitukset		
Lainat ja muut saamiset	13	15
Osakkeet ja osuudet	398	463
Kiinteistöt	161	161
Saamistodistukset	2 553	2 330
Johdannaissopimukset	10	12
Muut osuudet	226	231
Yhteensä	3 361	3 211
Muut varat		
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	30	33
Muut		
Ensivakuutustoiminnasta	450	404
Jälleenvakuutustoiminnasta	120	100
Rahat ja pankkisaamiset	4	41
Muut saamiset	93	66
Yhteensä	697	643
Vahinkovakuutustoiminnan varat yhteensä	4 058	3 854

Liite 14. Aineettomat hyödykkeet

Milj. €	30.9.2015	31.12.2014
Liiketarve		
Liiketarve	422	422
Tuotemerkit	172	172
Asiakassuhteet	66	84
Muut	119	107
Yhteensä	779	786

Liite 15. Vahinkovakuutustoiminnan velat

Milj. €	30.9.2015	31.12.2014
Korvausvastuu		
Eläemuotoinen korvausvastuu	1 344	1 316
Muu korvausvastuu	956	886
Korkotäydennys*	2	12
Yhteensä	2 302	2 213
Vakuutusmaksuvastuu	646	523
Johdannaissopimukset	2	2
Muut velat	275	233
Yhteensä	3 225	2 972

* Vakuutusvelan suojien arvo

Liite 16. Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat

Milj. €	30.9.2015	31.12.2014
Joukkovelkakirjalainat		
Joukkovelkakirjalainat	12 614	10 743
Sijoitus- ja yritystodistukset sekä ECP:t	6 167	7 026
Muut	15	14
Omistajille jaettaviin omaisuuseriin jakautumisessa kohdistettavat velat	-195	-195
Yhteensä	18 601	17 587

Liite 17. Käyvän arvon rahasto verojen jälkeen

Milj. €	Myytävissä olevat rahoitusvarat Osakkeet ja			Yhteensä
	Saamis- todistukset	osuudet ja rahastot	Rahavirran suojaus	
Avaava tase 1.1.2014	44	113	11	168
Käyvän arvon muutokset	63	43	17	122
Siirrot korkokatteeseen			-8	-8
Tuloslaskelmaan siirretyt myyntivoitot		-65		-65
Tuloslaskelmaan siirretyt arvonalentumiset		0		0
Laskennalliset verot	-13	4	-2	-10
Päättävä tase 30.9.2014	94	96	18	208

Milj. €	Myytävissä olevat rahoitusvarat Osakkeet ja			Yhteensä
	Saamis- todistukset	osuudet ja rahastot	Rahavirran suojaus	
Avaava tase 1.1.2015	102	112	17	231
Käyvän arvon muutokset	-83	20	3	-61
Siirrot korkokatteeseen			-8	-8
Tuloslaskelmaan siirretyt myyntivoitot		-78		-78
Tuloslaskelmaan siirretyt arvonalentumiset		7		7
Laskennalliset verot	16	10	1	28
Päättävä tase 30.9.2015	36	71	12	119

Käyvän arvon rahasto verojen jälkeen jakautuu seuraavasti:

Jatkuvat toiminnot	119
Lopetetut toiminnot	
Yhteensä	119

Käyvän arvon rahasto ennen veroja oli 149 miljoonaa euroa (288) ja siihen liittyvä laskennallinen verovelka oli 29 miljoonaa euroa (57). Käyvän arvon rahastossa ennen veroja oli oman pääoman ehtoisten instrumenttien positiivisia arvonmuutoksia yhteensä 104 miljoonaa euroa (149) ja negatiivisia arvonmuutoksia yhteensä 16 miljoonaa euroa (9). Tammi–syyskuussa kirjattiin käyvän arvon rahastosta tulosvaikutteisia arvonalentumisia yhteensä 7 miljoonaa euroa (3), josta oman pääoman ehtoisten instrumenttien osuus oli 7 miljoonaa euroa (0).

Negatiivinen käyvän arvon rahasto purkautuu omaisuuden arvonnousujen, myyntitappioiden ja tulosvaikutteisten arvonalentumiskirjausten kautta.

Liite 18. Pankkitoiminnan riskiasema

Kokonaisvastuut rating-luokittain*, mrd. €

Rating luokka	30.9.2015	31.12.2014	Muutos
1–2	4,0	2,7	1,3
3–5	14,7	13,7	1,0
6–7	6,7	6,6	0,1
8–9	2,7	2,4	0,3
10	0,2	0,1	0,1
11–12	0,2	0,2	0,0
Yhteensä	28,6	25,7	2,9

* pl. yksityisasiakkaat

Markkinariskin herkkyyshanalyysi

Pankkitoiminta, milj. €	Riski- parametri	Muutos	30.9.2015		31.12.2014	
			Vaikutus tulokseen	Vaikutus omaan pääomaan	Vaikutus tulokseen	Vaikutus omaan pääomaan
Korkoriski	Korko	1 %-yksikkö	12		10	
Valuuttariski	Markkina- arvo	10 %	10		7	
Volatiliteettiriski						
Korkovolatiliteetti	Volatiliteetti	10 korkopistettä	1		1	
Valuuttavolatiliteetti	Volatiliteetti	10 %-yksikköä	1		1	
Luottoriskipreemio	Luottoriski- marginaali	0,1 %-yksikköä	2	2	1	2

Liite 19. Vahinkovakuutustoiminnan riskiasema

Riskimuuttuja	Kokonais- määrä 30.9.2015, milj. €	Muutos riskimuuttu- jassa	Vaikutus yhdistettyyn kulusuhteeseen	Vaikutus omaan pääomaan, milj. €
Maksutuotot*	1 362	kasvaa 1 %	paranee 0,9 %-yksikköä	14
Korvauskulut*	935	kasvaa 1 %	heikkenee 0,7 %-yksikköä	-9
Suurvahinko yli 5 milj. €		1 kappale	heikkenee 0,4 %-yksikköä	-5
Henkilöstökulut*	100	kasvaa 8 %	heikkenee 0,6 %-yksikköä	-8
Toimintokohtaiset kulut **	325	kasvaa 4 %	heikkenee 1,0 %-yksikköä	-13
Inflaatio kollektiivisessa korvausvastuussa	687	kasvaa 0,25 %- yksikköä	heikkenee 0,3 %-yksikköä	-5
Elinikä diskontatussa vakuutusvelassa	1 711	kasvaa 1 vuotta	heikkenee 3,0 %-yksikköä	-40
Diskonttokorko diskontatussa vakuutusvelassa	1 711	laskee 0,1 %- yksikköä	heikkenee 1,6 %-yksikköä	-22

* Liukuva 12 kuukautta

** Vahinkovakuutuksen toimintokohtaiset kulut ilman sijoitusten hoitokuluja ja muiden palveluiden tuottamiseen liittyviä kuluja.

Vahinkovakuutuksen sijoituskannan allokaatiojakauma

Allokaatiojakauma, milj. €	Käypä arvo 30.9.2015	%	Käypä arvo 31.12.2014	%
Rahamarkkinat	132	4 %	173	5 %
Joukkolainat ja korkorahastot	2 767	76 %	2 557	73 %
Julkisyhteisöt	603	17 %	557	16 %
Rahoituslaitokset	1 278	35 %	1 181	34 %
Yritykset	826	23 %	759	22 %
Kiinteistövakuudelliset	10	0 %		
Korkorahastot	20	1 %	36	1 %
Muut	30	1 %	24	1 %
Osakkeet	227	6 %	256	7 %
Pääomasijoitukset	123	3 %	117	3 %
Vaihtoehtoiset sijoitukset	38	1 %	35	1 %
Kiinteistöt	355	10 %	386	11 %
Yhteensä	3 642	100 %	3 522	100 %

Vahinkovakuutuksen korkosalkun maturiteetti- ja luottoluokitusjakauma 30.9.2015*, milj. €

Vuotta	0-1	1-3	3-5	5-7	7-10	10-	Yhteensä	%
Aaa	17	60	297	149	44	160	726	26 %
Aa1-Aa3	120	26	91	94	46	20	397	14 %
A1-A3	20	119	266	173	130	40	748	26 %
Baa1-Baa3	10	143	295	277	41	13	779	28 %
Ba1 tai alempi	39	61	21	24	6	5	157	6 %
Sisäisesti luokiteltu	1	0	15	0	0	7	24	1 %
Yhteensä	207	410	985	717	267	245	2 831	100 %

* Ei sisällä luottojohdannaisia.

Seuraavassa taulukossa on kuvattu sijoitusriskien herkkyyttä ja niiden vaikutusta omaan pääomaan:

Vahinkovakuutus	Riskiparametri	Muutos	Vaikutus omaan pääomaan, milj. €	
			30.9.2015	31.12.2014
Joukkolainat ja korkorahastot 1)	Korko	1 %-yksikkö	142	101
Osakkeet 2)	Markkina-arvo	10 %	25	28
Pääomasijoitukset ja noteeraamattomat osakkeet	Markkina-arvo	10 %	13	12
Raaka-aineet	Markkina-arvo	10 %	0	0
Kiinteistöt	Markkina-arvo	10 %	35	39
Valuutta	Valuutan arvo	10 %	9	16
Luottoriskipreemio 3)	Luottoriskimarginaali	0,1 %-yksikköä	14	11
Johdannaiset	Volatiliteetti	10 %-yksikköä	0	0

1) Sisältää rahamarkkinasijoitukset, vaihtovelkakirjalainat ja korkojohdannaiset.

2) Sisältää hedge fund -rahastot ja osakejohdannaiset.

3) Sisältää jvk-lainat ja rahamarkkinasijoitukset mukaan lukien kehittyneiden valtioiden liikkeelle laskemat jvk-lainat ja korkojohdannaiset.

Liite 20. Muun toiminnan riskiasema

Kokonaisvastuut rating-luokittain, mrd. €

Rating-luokka	30.9.2015	31.12.2014	Muutos
1–2	22,8	19,2	3,6
3–5	4,5	3,3	1,3
6–7	0,0	0,1	-0,1
8–9	0,1	0,1	-0,1
10	0,0	0,0	0,0
Yhteensä	27,4	22,7	4,7

Markkinariskin herkkyyksianalyysi

Muu toiminta, milj. €	Riskiparametri	Muutos	30.9.2015		31.12.2014	
			Vaikutus tulokseen	Vaikutus omaan pääomaan	Vaikutus tulokseen	Vaikutus omaan pääomaan
Korkoriski	Korko	1 %-yksikkö	32		8	
Korkovolatiliteetti	Volatiliteetti	10 korkopistettä	0		0	
Luottoriskipreemio	Luottoriskimarginaali	0,1 %-yksikköä		48		35
Hintariski						
Osakesalkku	Markkina-arvo	10 %		0		0
Pääomarahastot	Markkina-arvo	10 %	0	1	1	2
Kiinteistöriski	Markkina-arvo	10 %	3		3	

Liite 21. Arvonalentumiset ja ongelmasaamiset

Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sekä arvonalentumiset, milj. €

	30.9.2015	31.12.2014
Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (brutto)	27 362	26 029
Arvonalentumiset yhteensä, josta	264	252
Saamiskohtaiset	242	230
Saamisryhmäkohtaiset	22	22
Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (netto)	27 097	25 777

	Terveet ("performing") saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta (brutto)	Järjestä- mättömät ("non-per- forming") saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta (brutto)	Saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta yhteensä (brutto)	Saamis- kohtaiset arvonalen- tumiset	Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (netto)
Ongelmasaamiset 30.9.2015, milj. €					
Yli 90 pv. erääntyneet saamiset		170	170	126	44
Maksukyvyttömäksi luokitellut		240	240	112	128
Lainanhoitajoustopot:					
Uudelleen neuvoteltu	51	13	64	5	60
Yhteensä	51	422	474	242	232

	Terveet ("performing") saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta (brutto)	Järjestä- mättömät ("non-per- forming") saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta (brutto)	Saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta yhteensä (brutto)	Saamis- kohtaiset arvonalen- tumiset	Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta (netto)
Ongelmasaamiset 31.12.2014, milj. €					
Yli 90 pv. erääntyneet saamiset		158	158	118	40
Maksukyvyttömäksi luokitellut		245	245	107	138
Lainanhoitajoustopot:					
Uudelleen neuvoteltu	61	23	84	5	79
Yhteensä	61	426	487	230	257

Tunnusluku, %

	30.9.2015	31.12.2014
Saamiskohtaiset arvonalentumiset, % ongelmasaamisista	51,1 %	47,3 %

Yli 90 pv erääntyneenä saamisena raportoidaan sellaisen saamisen jäljellä oleva pääoma, jonka korko tai pääoma on ollut erääntyneenä ja maksamatta yli kolme kuukautta. Maksukyvyttöminä sopimuksina raportoidaan kahden heikoimman luottoluokan (11–12) omaavat sopimukset. Lainanhoitajoustopotina raportoidaan saamiset, joiden ehtoja on neuvoteltu uudelleen asiakkaan heikentyneestä maksukyvyystä johtuen. Uudelleen neuvoteltujen saamisten lainaehtoja on helpotettu asiakkaan taloudellisista vaikeuksista johtuen esimerkiksi myöntämällä lyhennysvapaa, jonka kesto on 6–12 kk. Aikaisemmin ongelmasaamisissa raportoidut ns. alihintaiset ja nollakorkoiset saamiset on poistettu lainanhoitajoustopotien määritelmästä.

Liite 22. Likviditeettireservi

Likviditeettireservin maturiteetti- ja luottoluokitusjakauma 30.9.2015, milj. €

Vuotta	0–1	1–3	3–5	5–7	7–10	10–	Yhteensä	%
Aaa*	5 059	1 065	3 086	2 384	999		12 593	63 %
Aa1–Aa3	0	152	844	324	726		2 046	10 %
A1–A3	11	29	45	7	12	0	104	1 %
Baa1–Baa3	93	12	45	68	11	0	229	1 %
Ba1 tai alempi		2	26	0		2	30	0 %
Sisäisesti luokiteltu**	598	1 667	1 656	480	330	241	4 971	25 %
Yhteensä	5 761	2 927	5 701	3 263	2 077	243	19 972	100 %

* ml. Talletukset keskuspankissa

** PD \leq 0,40 %

Likviditeettireservin (pl. Talletukset keskuspankissa) keskimääräinen jäljellä oleva juoksuaika on 4,7 vuotta.

Liite 23. Omat varat ja vakavaraisuus

Omat varat ja vakavaraisuus on esitetty EU:n vakavaraisuusasetuksen (EU 575/2013) (CRR) mukaisesti.

Milj. €	30.9.2015	31.12.2014
Oma pääoma	3 625	3 408
Poistetaan vakuutusyhtiöiden vaikutus omasta pääomasta (oma pääoma ja konsernieliminoinnit)	-305	-183
Käyvän arvon rahasto, rahavirran suojaus	-12	-17
Ydinpääoma (CET1) ennen vähennyksiä	3 308	3 209
Aineettomat hyödykkeet	-195	-195
Eläkevastuun ylikate ja arvostusoikaisu	-6	-1
Suunniteltu voitonjako/hallituksen esittämä voitonjako	-129	-141
Realisoitumattomien voittojen siirtymäsäännös		-50
Arvon alentumiset - odotetut tappiot alijäämä	-122	-122
Ydinpääoma (CET1)	2 857	2 700
Pääomalainat, joihin sovelletaan siirtymäsäännöstä	192	219
Ensisijainen lisäpääoma (AT1)	192	219
Ensisijainen pääoma (T1)	3 048	2 919
Debentuurilainat	1 207	663
Realisoitumattomien voittojen siirtymäsäännös		50
Toissijainen pääoma (T2)	1 207	713
Omat varat yhteensä	4 255	3 633
Riskipainotetut erät		
Luotto- ja vastapuoliriski		
Valtio- ja keskuspankkivastuut	22	26
Luottolaitosvastuut	1 218	1 305
Yritysvastuut	11 837	11 831
Vähittäisvastuut	796	1 010
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset *)	3 848	4 132
Muut **)	494	931
Markkinariski	1 385	1 467
Operatiivinen riski	1 297	1 137
Yhteensä	20 898	21 839
Suhdeluvut, %		
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde	13,7	12,4
Tier 1 -vakavaraisuussuhde	14,6	13,4
Vakavaraisuussuhde	20,4	16,6
Basel I -lattia, milj. €		
Omat varat	4 255	3 633
Basel I -lattian pääomavaatimus	1 539	1 441
Puskuri Basel I -lattiaan	2 716	2 192

*) Oman pääoman ehtoisten sijoitusten riskipaino sisältää 3,7 miljardia euroa ryhmän sisäisistä vakuutusyhtiösijoituksista.

**) Muiden vastuiden riskipainosta 42 miljoonaa euroa on laskennallisia verosaamisia, jotka käsitellään 250 prosentin riskipainolla ydinpääomasta vähentämisen sijaan.

Pääomalainoihin on sovellettu vanhoja pääomainstrumentteja koskevia siirtymäsäännöksiä. Niistä on luettu omiin varoihin 70 prosenttia 31.12.2012 liikkeessä olleesta määrästä.

Realisoitumattomat arvostukset on luettu ydinpääomaan. Vertailuvuonna negatiiviset realisoitumattomat arvostukset luettiin ydinpääomaan ja positiiviset toissijaiseen pääomaan Finanssivalvonnan kannanoton mukaisesti.

Liite 24. Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus

Milj. €	30.9.2015	31.12.2014
Pohjola-konsernin oma pääoma	3 625	3 408
Pääomalainat, ikuiset lainat ja debentuurilainat	1 534	932
Muut omiin varoihin sisältyvät toimialakohtaiset erät	-110	-91
Liikearvo ja aineettomat hyödykkeet	-858	-863
Tasotusmäärä	-186	-172
Suunniteltu voitonjako	-129	-141
Omista varoista vähennettävät IFRS:n mukaiset erät*	-16	-19
Arvonlaskennat - odotetut tappiot alijäämä	-107	-106
Ryhmittymän omat varat yhteensä	3 753	2 948
Luottolaitostoiminnan omien varojen vaade**	1 807	1 433
Vakuutusliiketoiminnan omien varojen vaade***	254	247
Ryhmittymän omien varojen vähimmäismäärä yhteensä	2 061	1 680
Ryhmittymän vakavaraisuus	1 692	1 269
Ryhmittymän vakavaraisuussuhde (omat varat/omien varojen vähimmäismäärä) (%)	182	176

* Eläkevastuun ylikate, Sijoituskiinteistöjen käypiin arvoihin arvostus, Käyvän arvon rahastosta rahavirran suojauksen osuus

** Riskipainotetut sitoumukset x 10,5 %

*** Toimintapääoman minimi

OP Ryhmän vakavaraisuussuhdeluku oli 197 % (189 %).

Liite 25. Annetut vakuudet

Milj. €	30.9.2015	31.12.2014
Omien velkojen ja sitoumusten puolesta annetut		
Kiinnitykset	1	1
Pantit	1	4
Muut	601	981
Muut annetut vakuudet		
Pantit*	4 240	6 273
Annetut vakuudet yhteensä	4 843	7 259
Vakuudelliset velat yhteensä	471	474

* Josta 2 000 miljoonaa euroa päivän sisäisen limiitin vakuuksia.

Liite 26. Taseen ulkopuoliset sitoumukset

Milj. €	30.9.2015	31.12.2014
Takaukset	819	874
Takuuvastuut	1 455	1 578
Luottolupaukset	5 045	4 365
Lyhytaikaisiin kauppatahtumiin liittyvät sitoumukset	193	297
Muut*	404	336
Taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	7 916	7 450

* Josta vahinkovakuustoittoiminnan sitoumukset pääomarahastoihin 128 miljoonaa euroa (69).

Liite 27. Johdannaissopimukset

30.9.2015, milj. €	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika			Yhteensä	Käyvät arvot*	
	Alle 1v	1–5v	>5v		Varat	Velat
Korkojohdannaiset, josta	49 039	95 991	66 042	211 072	4 622	4 542
Keskusvastapuoli-selvitettävät	6 513	24 462	24 289	55 264	895	854
Valuuttajohdannaiset	27 996	9 567	6 653	44 216	1 348	1 456
Osake ja indeksisidonnaiset johdannaiset	255	66		321	14	0
Luottojohdannaiset		144	70	214	8	12
Muut johdannaiset	305	725	18	1 047	71	86
Johdannaiset yhteensä	77 595	106 494	72 782	256 870	6 064	6 095

31.12.2014, milj. €	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksuaika			Yhteensä	Käyvät arvot*	
	Alle 1v	1–5v	>5v		Varat	Velat
Korkojohdannaiset	59 160	106 012	55 513	220 684	5 215	5 196
Keskusvastapuoli-selvitettävät	4 370	24 526	15 008	43 904	876	867
Valuuttajohdannaiset	16 277	9 028	5 639	30 944	1 036	975
Osake ja indeksisidonnaiset johdannaiset	266	285		551	37	1
Luottojohdannaiset	9	73	102	184	12	5
Muut johdannaiset	233	874	56	1 163	73	67
Johdannaiset yhteensä	75 945	116 272	61 310	253 527	6 374	6 243

* Käyvät arvot sisältävät kertyneet korot, jotka esitetään muissa varoissa tai varauksissa ja muissa veloissa. Lisäksi keskusvastapuoliselvityksessä olevien johdannaisten käyvät arvot on netotettu taseessa.

Liite 28. Rahoitusvarat ja -velat, jotka vähennetty toisistaan tai joita koskee toimeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely

Rahoitusvarat

30.9.2015, milj. €	Rahoitusvarojen bruttomäärä	Rahoitusvelkojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusvaroista*	Taseessa esitettävä nettomäärä**	Rahoitusvarojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa		
				Rahoitusvarat***	Saadut vakuudet	Nettomäärä
Pankkitoiminnan johdannaiset	6 740	-888	5 852	-3 452	-813	1 587
Vahinkovakuutuksen johdannaiset	10		10	-2		8
Johdannaiset yhteensä	6 750	-888	5 862	-3 454	-813	1 595

31.12.2014, milj. €	Rahoitusvarojen bruttomäärä	Rahoitusvelkojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusvaroista*	Taseessa esitettävä nettomäärä**	Rahoitusvarojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa		
				Rahoitusvarat***	Saadut vakuudet	Nettomäärä
Pankkitoiminnan johdannaiset	6 817	-871	5 946	-4 008	-722	1 216
Vahinkovakuutuksen johdannaiset	12		12	-1		11
Johdannaiset yhteensä	6 829	-871	5 958	-4 009	-722	1 227

Rahoitusvelat

30.9.2015, milj. €	Rahoitus- velkojen brutto- määrä	Rahoitusvarojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusveloista*	Taseessa esitettävä netto- määrä**	Rahoitusvelkojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa		
				Rahoitus- velat***	Annetut vakuudet	Netto- määrä
Pankkitoiminnan johdannaiset	6 779	-848	5 931	-3 452	-508	1 972
Vahinkovakuutuksen johdannaiset	2		2	-2		0
Johdannaiset yhteensä	6 782	-848	5 934	-3 454	-508	1 972

31.12.2014, milj. €	Rahoitus- velkojen brutto- määrä	Rahoitusvarojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusveloista*	Taseessa esitettävä netto- määrä**	Rahoitusvelkojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa		
				Rahoitus- velat***	Annetut vakuudet	Netto- määrä
Pankkitoiminnan johdannaiset	6 751	-862	5 889	-4 008	-862	1 019
Vahinkovakuutuksen johdannaiset	2		2	-1		2
Johdannaiset yhteensä	6 753	-862	5 892	-4 009	-862	1 020

* Ml. käteisvaroihin sisältyvä päivittäin selvitettyjen johdannaisten nettomäärä yhteensä 40 (9) miljoonaa euroa.

** Käyvät arvot ilman kertyneitä korkoja.

*** Pohjola Pankki Oyj:n käytäntönä on solmia johdannaissopimukset kaikkien johdannaistapapuolien kanssa.

OTC-johdannaisten keskusvastapuoliselvitys

Pohjola Pankki Oyj siirtyi helmikuussa 2013 EMIR-asetuksen (Regulation (EU) No 648/2012) mukaiseen keskusvastapuoliselvitykseen. Finanssivastapuolten kanssa solmitut standardiehtoiset OTC-johdannaiskaupat selvitetään London Clearing House:n kanssa. Toimintamallissa johdannaisten vastapuoleksi muuttuu päivittäisen selvitysprosessin päätteeksi keskusvastapuoli, jonka kanssa netotetaan johdannaisten päiväkohtaiset maksut. Lisäksi päivittäin joko maksetaan tai saadaan vakuus, joka vastaa avointen sopimusten käypien arvojen muutosta (variation margin). Keskusvastapuoliselvityksessä olevat korkojohdannaiset esitetään nettona taseessa.

Muut kahdensivälisesti selvittävät OTC-johdannaiset

Pohjola Pankki Oyj:n ja muiden asiakkaiden välisiin johdannaiskauppoihin sekä sellaisiin johdannaiskauppoihin, joita asetuksen mukainen keskusvastapuoliselvitys ei koske, sovelletaan joko ISDA:n, Finanssialan Keskusliiton tai Pohjola Pankin omaa johdannaissopimusta. Näiden sopimusten perusteella johdannaisten maksuja voidaan netottaa transaktiokohtaisesti maksupäivittäin ja vastapuolen maksukyvyttömyys- ja konkurssitilanteissa. Sopimusehdoissa voidaan lisäksi vastapuolikohtaisesti sopia vakuuksista. Nämä johdannaiset esitetään taseessa bruttoperusteisesti.

Liite 29. Muut vastuusitoumukset ja vastuut

Sitoumukset pääomasijoitusrahastoihin 30.9.2015 olivat muun toiminnan osalta 6 miljoonaa euroa (7) ja vahinkovakuutustoiminnan osalta 128 miljoonaa euroa (69). Ne sisältyvät kohtaan "Taseen ulkopuoliset sitoumukset".

Liite 30. Lähipiiritapahtumat

Pohjola-konsernin lähipiiriin muodostavat emoyhtiö OP Osuuskunta, konserniin yhdistellyt tytäryhtiöt, osakkuusyhtiöt, hallintohenkilöt ja muut lähipiiriin kuuluvat yhteisöt. Pohjola-konsernin hallintohenkilöihin luetaan Pohjola Pankki Oyj:n toimitusjohtaja, hallituksen jäsenet ja näiden läheiset perheenjäsenet. Lähipiiriin luetaan myös yhtiöt, joissa hallintohenkilöllä tai hallintohenkilön läheisellä perheenjäsenellä on huomattava vaikutusvalta. Muihin lähipiiriin kuuluviin yhteisöihin luetaan OP-Eläkekassa, OP-Eläkesäätiö ja sisaryritykset OP Osuuskunta -konsernissa.

Lähipiirille myönnettyissä lainoissa noudatetaan normaaleja luottoehtoja. Lainat on sidottu yleisesti käytössä oleviin viitekorkoihin.

Lähipiiriliiketoimissa ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia 31.12.2014 jälkeen.

Helsingissä 28.10.2015

Pohjola Pankki Oyj
Hallitus

Tämä osavuositiedote on saatavissa osoitteessa www.pohjola.fi > Media > Julkaisut.

Taloudellinen informaatio 2016

Arvopaperin liikkeeseenlaskijan säännöllisen tiedonantovelvoitteen perusteella Pohjola Pankki Oyj julkaisee seuraavan taloudellisen informaation:

Vuoden 2015 tilinpäätöstiedotteen ja vuoden 2016 osavuositiedotusten julkaisupäivät:

Tilinpäätöstiedote 1.1.–31.12.2015	4.2.2016
Osavuositiedote 1.1.–31.3.2016	27.4.2016
Osavuositiedote 1.1.–30.6.2016	3.8.2016
Osavuositiedote 1.1.–30.9.2016	2.11.2016

JAKELU
NASDAQ OMX Helsinki Oy
London Stock Exchange
SIX Swiss Exchange
Keskeiset tiedotusvälineet
www.pohjola.fi, www.op.fi

Lisätietoja:

Jouko Pölönen, toimitusjohtaja, puh. 010 253 2691
Carina Geber-Teir, viestintäjohtaja, puh. 010 252 8394